

Új klímatörvény civil jogalkotási koncepció

Tervezet társadalmi vitához

2026.02.26.

www.ujklimatorveny.hu

Impresszum

Az Új Klímatörvény kezdeményezés 180 szervezet közös összefogásában valósul meg. A folyamatot és a tervezet készülését a Magyar Természetvédők Szövetsége és a Green Policy Center koordinálja.

**A kezdeményezés honlapja,
ahol a társadalmi vita folyamatáról további információ érhető el:**

www.ujklimatorveny.hu

**További információ:
Magyar Természetvédők Szövetsége
1091 Budapest, Üllői út 91/b
Telefon: +36 1 216 7297
info@ujklimatorveny.hu**

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalom

<i>I. A törvény céljai és alapelvei</i>	2
1. Az új klímakerettörvény céljai.....	2
2. Az új klímakerettörvény alapelvei.....	3
<i>II. Az éghajlatváltozás hatásainak és kockázatainak kezelése</i>	7
1. Bevezetés	7
2. Az éghajlatváltozás hatásainak és kockázatainak a kezelése (általános reziliencia)	8
3. Ágazati célok és feladatok a speciális (ágazati) reziliencia fokozására az alkalmazkodás elősegítése érdekében	9
<i>III. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, elnyelés, széntárolás és a felszínborítás kapcsolódó szerepe</i>	18
1. Kiinduló helyzet	18
2. Az ÜHG kibocsátás csökkentésére és az elnyelésre-széntárolásra, felszínborításra vonatkozó rendelkezések.....	18
3. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével kapcsolatos szakpolitikai intézkedések.....	24
4. A biológiailag aktív felszínborítás arányának növelésével és minőségének javításával kapcsolatos szakpolitikai intézkedések.....	26
<i>IV. Az éghajlatvédelem pénzügyi és gazdasági eszközei</i>	31
<i>V. Klímatudatosság, társadalmi részvétel és kutatás-fejlesztés</i>	37
1. Klímatudatosság és társadalmi részvétel	37
2. Hagyományos tudás, kutatás, fejlesztés és innováció.....	40
<i>VI. Tervezési, hatásvizsgálati és nyilvántartási tevékenység az éghajlat védelmében</i>	43
<i>VII. Az éghajlatvédelem intézményei</i>	49
<i>VIII. A klímatorvényből fakadó kötelezettségek kikényszerítése és a jogi felelősség</i>	53
1. Bevezetés	53
2. A Klímatorvényből fakadó kötelezettségek kikényszerítési lehetőségei.....	53
3. A jogi felelősség	53
4. Eljárási szabályok	54

I. A törvény céljai és alapelvei

1. Az új klímakerettörvény céljai

- Az éghajlatváltozás várható, illetve váratlan hatásaival szemben állóképes (reziliens) magyar gazdaság és társadalom megteremtése,
- Magyarországnak az éghajlatváltozás elkerülhetetlen, illetve várható hatásaihoz való gyors és hatékony alkalmazkodásának elősegítése,
- Az üvegházhatású-gáz kibocsátásainak gyors, ütemezett és folyamatos csökkentésével továbbá a szénelnyelő- és tároló kapacitások növelésével, a felszínborítottság javításával Magyarország klímasemlegességének mielőbbi, de legkésőbb 2050-ig történő elérése,
- az éghajlati rendszer és a környezeti rendszer magas szintű védelmének biztosítása,
- a globális felmelegedés okozta változó éghajlati rendszerrel szembeni reziliens gazdasági és társadalmi működés biztosítása érdekében a váratlan hatásokhoz is alkalmazkodni képes adaptív jogalkotás és adaptív környezeti erőforrás-felhasználás kereteinek megteremtése,
- a veszélyes mértékű globális átlaghőmérséklet-emelkedés elkerülésére tett erőfeszítésekhez való hatékony nemzeti hozzájárulás, a felmelegedés lehető legalacsonyabb mértéken, lehetőleg legfeljebb 1.5 °C-on, belül tartása érdekében,
- a jelen és a jövő nemzedékekért viselt felelősség érvényesítése érdekében a kibocsátáscsökkentési, adaptációs és reziliencia fokozására irányuló kötelezettségek és feladatok megfogalmazása, a lehető legnagyobb ambícióval és a legjobb elérhető tudományos adatok alapján, a visszalépés tilalmának figyelembevételével,
- az igazságos és méltányos energiaátmenet és társadalmi átmenet biztosítása egy klímasemleges gazdaság és társadalom felé, amely segíti méltó munkahelyek teremtését mindenki számára, elősegíti az energiaszegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését, valamint a jólét növelését,
- az éghajlatváltozás hatásainak kezeléséhez szükséges gyökeres gazdasági és társadalmi átalakulás megvalósítása az erőforrás-felhasználás mértéke és szerkezete tekintetében, a fogyasztási szokásoknak a fenntarthatóbbá tételével, a helyi közösségek önellátó-képességének növelésével és a körforgásos gazdaság megvalósításával,
- a köz-, illetve magánfinanszírozás összhangba hozása az éghajlatvédelem céljaival,
- az emberi élet alapjait is jelentő élővilág és biológiai sokféleség védelme, a klímaváltozás okozta károkozás csökkentése,
- a természeti tőke megőrzésének, gyarapításának és helyreállításának biztosítása, valamint a természeti tőke rezilienciájának fokozása,
- Magyarország megfelelő hozzájárulásának biztosítása az éghajlatváltozás megfékezésére, illetve a klímafinanszírozásra irányuló nemzetközi erőfeszítésekhez a méltányosság elvének érvényesítésével a fenntartható fejlődés érdekében.

2. Az új klímakerettörvény alapelvei

A Klímátörvény számos alaptörvényi alapelv és a környezetjog vonatkozó alapelve mellett néhány új specifikus alapelvet is érvényesít.

- **Elővigyázatosság elve:** Az állam jogalkotása, illetve jogalkalmazása során köteles elővigyázatossági intézkedéseket tenni az éghajlatváltozás okainak megelőzésére, megakadályozására, az éghajlatváltozából fakadó kockázatok mérséklésére, és az éghajlatváltozás káros hatásainak enyhítésére. E körben a teljes tudományos bizonyosság hiánya nem használható fel a szükséges védekező jellegű intézkedések elnapolására. Az állam továbbá köteles az éghajlatváltozás körében tett intézkedéseinek várható hatását a tudományos ismeretek alapján teljeskörűen felmérni, és a várható kockázatokat és hatásokat figyelembe venni. Az Alkotmánybíróság szerint megköveteli a környezet és természet védelmére vonatkozó szabályozás folyamatos felülvizsgálatát, és szükség esetén a jogszabályokkal biztosított védelmi szint szigorítását. Alaptörvényi alapelv, érvényesítése az állam kiemelt feladata az éghajlatváltozás elleni küzdelem során.
- **Megelőzés elve:** Az állam köteles a várható éghajlati kockázatok és káros hatások megelőzésére és mérséklésére minden ésszerű és szükséges lépés, illetve intézkedés megtételével. Az állam intézkedései nem okozhatják visszafordíthatatlan környezeti kár kockázatát. Alaptörvényi alapelv és nemzetközi jogi kötelezettség. Alaptörvényi alapelv, érvényesítése az állam kiemelt feladata az éghajlatváltozás elleni küzdelem során.
- **Jövő nemzedékek védelmének (nemzedékek közötti igazságosság) elve:** Alaptörvényi alapelv, amely értelmében az állam intézkedései során köteles méltányosan mérlegelni a jövő nemzedékek érdekeit, és azokat egyenlő súllyal figyelembe venni a jelen nemzedékek (tipikusan gazdasági) érdekei mellett. Továbbá jogalkotásával nem állíthatja kényszerpályára a jövő nemzedékeket, jogalkotásával nem róhat rájuk aránytalan terhet. Az állam továbbá köteles a természeti erőforrások védelmére, a jelen és a jövő generációk számára történő megóvására, valamint a hosszú távon is fenntartható használatuk és hasznosításuk biztosítására. A jogalkotó továbbá köteles a terheket méltányosan megosztani a jelen és a jövő generációk között. Alaptörvényi alapelv, érvényesítése az állam kiemelt feladata az éghajlatváltozás elleni küzdelem során.
- **A visszalépés tilalmának elve:** Az állam kizárólag akkor léphet vissza a jogszabályokkal már biztosított védelmi szinttől, ha az más alkotmányos érték vagy jog érdekében elengedhetetlenül szükséges. A visszalépés tilalma, az Alkotmánybíróság gyakorlatát követve, a hatósági egyedi döntéshozatali folyamatokra is alkalmazandó, azaz a hatóság sem léphet vissza a korábbi egyedi döntésében már biztosított jogszabályi védelmi szinttől, és mérlegelése során sem írhatja felül a védelmi szempontokat. Alaptörvényi alapelv, érvényesítése az állam kiemelt feladata az éghajlatváltozás elleni küzdelem során.

- **A szennyező fizet alapelve:** aki a környezetben, illetve az éghajlati rendszerben kárt okoz, köteles azt – törvényben meghatározottak szerint – helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni. A szennyező fizet alapelv Alaptörvényi alapelv. Az elv személyi hatálya az éghajlatváltozás kontextusában a kibocsátásaik révén kárt okozó gazdasági szereplőkre vonatkozik. Az Alkotmánybíróság szerint az elv nem csupán a jogalkotás számára ír elő abszolút tartalmi korlátot, hanem az egyedi ügyekben eljáró jogalkalmazóknak is tekintettel kell lenniük ezen elv érvényesülésére a jogszabályok alkalmazása során.
- **Nemzetközi együttműködés elve:** Magyarország vállalja, hogy az éghajlatváltozás hatékony és gyors enyhítése, illetve a mielőbbi alkalmazkodás céljából és a reziliencia fokozása érdekében együttműködik a világ más országaival, és eddig kibocsátásaihoz és gazdasági, társadalmi teherbírásához képest arányos felelősségvállalásra törekszik. Az együttműködés elve Alaptörvényi kötelezettség.
- **Társadalmi részvétel elve:** A széles társadalom és a helyi közösségek bevonása is kulcsfontosságú az éghajlatvédelmi és alkalmazkodási kérdésekben a reziliencia fokozása érdekében, a döntéshozatali folyamatokban ezért biztosítani kell a nyilvánosságot és a társadalmi részvételi jogok érvényesülését.
- **Éghajlati információk nyilvánosságának elve:** az éghajlatvédelmi intézkedések alapjául szolgáló adatok, a környezeti tőke monitoring hálózatának adatai, az éghajlatvédelmi előrejelzések és az azok alapjául szolgáló adatok és számítások környezeti adatnak minősülnek, amelyek közérdekből nyilvános adatok. Az állami szervek által gyűjtött adatokat és kockázatbecsléseket a lehető legszélesebb körben meg kell osztani a társadalmi nyilvánossággal.
- **Normativitás elve:** az ágazati jogszabályok jogilag kötelező szabályait összhangba kell hozni a jelen törvény tárgyköre által érintett ágazati stratégiák jogilag nem kötelező tartalmával, céljaival.
- **Integráció elve:** biztosítani kell, hogy az éghajlatváltozás mérséklését, az ahhoz való alkalmazkodást és a reziliencia fokozását más ágazati jogszabályok és stratégiák is figyelembe vegyék és érvényesítsék, és azokat prioritásként az államigazgatásnak a köz- és magánberuházások, illetve gazdasági tevékenységek engedélyezésére vonatkozó eljárásaiban is érvényesíteni kell.
- **A mitigáció és adaptáció mellérendeltségének elve:** Az adaptáció és a mitigáció (ideértve az ÜHG kibocsátás-csökkentést és a szénelnyelő és -tároló kapacitások bővítését, illetve a felszínborítottság javítását) egyenrangú célok, amelyek egyaránt azonnali és hatékony állami beavatkozást és szabályozási eszközöket tesznek szükségessé.
- **Elegendőség elve:** A klímapolitikai intézkedéseknek nem kizárólag a kibocsátások hatékonyabb csökkentésére kell irányulniuk, hanem – a társadalom valós szükségleteinek figyelembevételével – az energia- és erőforrás-felhasználás

abszolút szintjének mérséklésére is törekedniük kell, az ökológiai rendszerek tűrőképességének határain belül.

- **A legjobb elérhető tudományos eredmények figyelembevételének elve:** Az éghajlatvédelmi jogalkotásnak, beavatkozásnak, intézkedésnek, illetve a jövőre vonatkozó terveknek a legjobb elérhető természettudományos ismereteken kell alapulniuk, tekintetbe véve a hazai tudományos műhelyek eredményeit és az ENSZ Kormányközi Éghajlatváltozási Testületének (IPCC) jelentéseit is. A jogalkotó köteles lépést tartani a tudományos tények előrejelzéseivel a Klímatörvényből fakadó kötelezettségek rendszeres felülvizsgálatával és szükségszerű szigorításával.
- **Adat alapú döntéshozatal elve:** a klímaváltozás hatásaival szembeni felkészülés és ellenállóképeség területén születő állami döntéseknek, intézkedéseknek a legjobb, legfrissebb elérhető tudományos tényadatokon, eredményeken és előrejelzéseken kell alapulnia.
- **Rendszerszemlélet elve:** A jogszabályi tervezés, illetve az állami szervek döntései, intézkedései során figyelembe kell venni, a természeti rendszerek tűrőképességét, az alkalmazkodóképesség sebességét, folyamatait, és azok megőrzésére, helyreállítására kell törekedni. A természeti erőforrások, elemek kezelésekor az azok közötti kapcsolódásokat, egymásra hatásokat, visszacsatolásokat is figyelembe kell venni. A szakpolitikai döntések hatásainak vizsgálata során vizsgálni kell, hogy az adott területen elérni kívánt cél egy másik területen nem okoz-e negatív környezeti hatást (környezeti átterhelések és a maladaptáció elkerülése). Állami, vagy magán intézkedések következményei nem okozhatnak egészséget súlyosan fenyegető körülményeket.
- **Szubszidiaritás alapelve:** Az adaptációt és rezilienciát érintő döntéseket a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni és végrehajtani, ahol a szükséges információk rendelkezésre állnak. A klímapolitikai intézkedések tervezésénél figyelembe kell venni az egyes térségek eltérő adottságait és sérülékenységét, és a helyi önkormányzatoknak kulcsszerepet kell adni a végrehajtásban, számukra megfelelő forrásokat kell biztosítani a tervezéshez, intézkedésekhez.
- **Az arányos egyéni felelősség elve:** A klímaigazságosság érvényesítési érdekében a Klímatörvény elismeri, hogy az egyének felelőssége és cselekvési lehetőségei nagyban eltérnek egymástól, és a nagyobb erőforrásokkal rendelkező jogalanyok (köztük a vállalati szektor) nagyobb részt kötelesek vállalni a Klímatörvényből fakadó feladatok teljesítése során.
- **Az állami cselekvés elsődlegességének alapelve:** Az éghajlatváltozás mérséklése, az ahhoz való alkalmazkodás és a reziliencia fokozása tekintetében elsődleges szerepe van az államnak. Tevékenységével megalapozza a klímaváltozás elleni küzdelem hatékony végrehajtását és egyéni cselekvésre ösztönzi a társadalmat.

- **Az egyéni cselekvés fontosságának elve:** a Kormány köteles megteremteni és fokozni a reziliens társadalomhoz szükséges egyéni képességeket, képzésekkel, információk nyújtásával és az egyéni válaszlehetőségek ismertetésével, az azokra való ösztönzéssel, erőforrások nyújtásával. A Klímatörvény elismeri az egyéni döntések szerepét az éghajlatváltozás elleni küzdelemben és egyes állami feladatok előírásával segíti, hogy az egyének megfelelő adatokon és tájékoztatáson alapuló felelős döntéseket hozhassanak érdekkörükön belül az éghajlatváltozás hatásainak mérséklésére és a hatásokhoz való alkalmazkodásra.
- **Méltányos kompenzáció elve:** A klímavédelmi, kötelezően végrehajtandó intézkedések miatti, igazolt és szükséges, pénzügyi terhek megoszlanak a szabályozó állam, önkormányzat és az érintett gazdálkodó szervezet között. A gazdálkodó szervezet a meglévő, klímavédelemre fordítható, rendelkezésre álló erőforrásaihoz és tevékenységéhez illeszkedő méltányos kompenzációra vagy egyéb pénzügyi támogatásra tarthat igényt. A méltányos kompenzáció elvét a szennyező fizet elvvel együttesen, annak sérelme nélkül kell, kell alkalmazni.

II. Az éghajlatváltozás hatásainak és kockázatainak kezelése

1. Bevezetés

Ez a fejezet a reziliencia fokozására, valamint az alkalmazkodás támogatására vonatkozó szabályokat közösen tartalmazza. Mivel az alkalmazkodási politikai ágazati céljai átfednek a specifikus reziliencia céljaival, továbbá az alkalmazkodási intézkedések végső célja a társadalmi-gazdasági-környezeti rendszer rezilienciájának fokozása kell legyen, ezért a törvényben egy közös fejezetben találhatóak e szabályok.

A reziliencia törvényi fogalma: A társadalom alrendszereinek, illetve a természeti rendszereknek az a képessége, hogy az éghajlatváltozás váratlan sokkszerű, illetve a hosszútávon megmutatkozó potenciálisan jelentős hatásokkal járó következményeivel szemben rugalmas ellenállóképességgel rendelkezik, azaz képes tompítani a külső események hatásait, és azok ellenére is megtartani eredeti funkcióit, vagy ennek hiányában reagál e hatásokra és azokhoz alkalmazkodva helyreáll.

A rendszereknek alapvetően három különböző hatással szembeni rezilienciáját kell megerősíteni:

- Egyrészt az ismert típusú sokkhatásokkal szemben (pl. hőhullám, vihar, aszály, villámárvíz, tűzvész, járvány, inváziós fajok, áramszünet). A reziliencia fokozását az egyes ágazatokban a már ismert sokkhatásokkal szemben **specifikus rezilienciának** nevezzük.
- Másrészt a még nem ismert veszélyekkel szemben. A társadalmi-gazdasági rendszernek az ezekkel szembeni általános alkalmazkodó, ellenálló és felkészülési készségét **általános rezilienciának** nevezzük. Az éghajlatváltozás következményeinek egy része ugyanis kiszámíthatatlan (known unknowns), más része pedig teljesen ismeretlen (unknown unknowns). Az előbbi esetben az előrejelezhetőség, a valószínűség kiszámítása a lehetetlen, utóbbiban a sokk természete ismeretlen.
- Harmadrészt sajátos problémát jelentenek a csak hosszútávon megmutatkozó változások, amelyek **hosszútávon összeadó hatások** eredményeként jelentkeznek, ám potenciálisan nagy zavart képesek kelteni (ún. slow onset events). Például elsivatagosodás, talajvíz kritikus csökkenése.

Az általános reziliencia fejlesztése a gazdasági-társadalmi rendszer olyan tulajdonságait teremti meg és erősíti, amelyek *bármely típusú sokkhatás* esetén segítik az ellenállóképességet, a regenerációt és a tanulást. A klímatörvény átfogó (szektorokon átívelő) horizontális intézkedései az általános reziliencia fokozását szolgálják. A szektorális szabályok pedig a specifikus reziliencia fokozását szolgálják.

A rezilienciával szemben az **alkalmazkodás (adaptáció)** során az éghajlatváltozás ismert és várható hatásaira, kockázataira felkészítő intézkedéseket fogantatosítunk. Az adaptáció tehát a **specifikus reziliencia** növelését célozza a társadalom-gazdaság egyes alrendszereiben.

A reziliencia fokozása az éghajlatváltozás elleni küzdelem egészének a végső célja. A Klímatörvény törekszik arra, hogy a ÜHG kibocsátás-csökkentési, reziliencia növelő és adaptációs célokat ne elszigetelten próbálja érvényesíteni, ezért olyan eszközöket és szabályozókat kell kialakítani, amelyek rendszerszintű hatásokat érnek el, így lehetőleg egyszerre szolgálják mindhárom terület célkitűzéseit.

2. Az éghajlatváltozás hatásainak és kockázatainak a kezelése (általános reziliencia)

[A reziliencia célú alkalmazkodás mint államcél]

A törvény általános államcélként emeli a reziliencia célú alkalmazkodás előmozdítását. Ennek megfelelően az állam valamennyi intézkedése elő kell, hogy segítse a természeti, társadalmi és gazdasági alrendszereknek az éghajlatváltozás ismert, várható vagy valószínűsíthető hatásaihoz és kockázataihoz történő rugalmas alkalmazkodását, valamint az éghajlatváltozás pozitív hatásainak kiaknázását.

[Alapelvek]

A reziliencia célú alkalmazkodási politika kapcsán indokolt megismételni néhány, részben a törvény bevezető rendelkezései között már szereplő alapelvet, alapvető elvárást. Így, az éghajlatváltozás hatásainak és kockázatainak kezelésére irányuló intézkedések meghatározása és végrehajtása során az alábbiakra kell figyelemmel lenni:

- többféle éghajlati és beavatkozási forgatókönyv vizsgálata, a legvalószínűbb forgatókönyvek meghatározása, rögzítése,
- az intézkedések átláthatóságának biztosítása, azok hasznosságának rendszeres felülvizsgálata a tudományos eredmények, naprakész adatok és a végrehajtási tapasztalatok tükrében,
- a létfontosságú társadalmi funkciók folyamatos ellátásának és felkészülésének kiemelt támogatása,
- a helyi és regionális sajátosságok megjelenítése és lehetőségek kiaknázása,
- határon átnyúló hatások,
- társadalmi igazságosság,
- költséghatékonyság,
- versenyképesség,
- tudományos, műszaki, pénzügyi és gazdasági megvalósíthatóság,
- az egyéb környezeti, társadalmi és gazdasági intézkedések közötti szinergiák kiaknázása,
- környezeti átterhelés kizárása,
- társadalmi részvétel a helyi szinten érintett szereplők bevonásával.

[Az éghajlatváltozás hatásai és kockázatai kezelésének eszköztárszere]

Az éghajlatváltozás hatásai és kockázatai kezelésének eszköztárszere az alábbi jogintézmények adják:

- Reziliencia Stratégia,
- reziliencia audit,
- éghajlati kockázatértékelés (ld. intézményi fejezet).

[A Reziliencia Stratégia]

Az éghajlatváltozás hatásai és kockázatai kezelésének fő keretét a Reziliencia Stratégia (Stratégia) adja. A Stratégia – az uniós jog által előírt Nemzeti Energia- és Klímatervre figyelemmel – a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia adaptációs fejezeteinek tapasztalatait felhasználva, de a reziliencia fókuszú megközelítéssel meghatározza az ország és a főbb ágazatok rugalmas alkalmazkodási céljait és az ennek megvalósításához szükséges alapvető intézkedéseket.

A Stratégia reziliencia szempontjából létfontosságú társadalmi funkciók ellátására vonatkozó ágazatok részletes átvilágításán, adatalapú értékelésén és kockázatbecslésén alapszik, amelynek megalkotásakor több lehetséges jövőbeli éghajlatváltozási forgatókönyvet is figyelembe kell venni, a legfrissebb tudományos előrejelzésekre támaszkodva. A Stratégiát ötévente felül kell vizsgálni a legújabb adatok, ismeretek és kockázatbecslések, forgatókönyvek tükrében.

[Reziliencia audit]

Az ágazati cselekvési tervek által lefedett ágazatok (ld. következő pont) kapcsán a felügyelő felelős miniszter külön jogszabály szerint felméri a releváns éghajlati veszélyeket, kockázatokat és sérülékenységeket. Az audit alapján a miniszter reziliencia jelentést készít, amely konkrét intézkedés-listát tartalmaz arra nézve, hogy milyen intézkedések szükségesek a Stratégiában foglalt célok megvalósításához.

A már meglévő reziliencia szempontú átvilágítási eljárásokat a külön jogszabály integrálja a reziliencia audit keretei közé.

A reziliencia jelentés megállapításait át kell vezetni az ágazati éghajlati cselekvési tervekben, amelyek megvalósításának előrehaladásáról a Kormány évente előrehaladási jelentést készít.

3. Ágazati célok és feladatok a speciális (ágazati) reziliencia fokozására az alkalmazkodás elősegítése érdekében

A Klímatervény a reziliencia fokozását különösen az ún. “létfontosságú társadalmi funkciók” ellátásának területein biztosítja, amelyek az alábbi szektorokat jelenti:

- agrárgazdaság és élelmezésbiztonság,

- vízgazdálkodás (felszín alatti és felszíni vízkészleteink, területi, tájhasználatlaltal összefüggő vízgazdálkodás),
- ivóvízellátás,
- energiaellátás,
- egészségügy,
- távközlés és infokommunikáció,
- központi közigazgatás (fenntartása zavarok esetén),
- pénzügyi szolgáltatások,
- katasztrófavédelem, honvédelem,
- természeti rendszerek, környezeti elemek rezilienciája,
- valamint a közösségi (lakossági) reziliencia,
- kritikus infrastruktúra.

A Klímátörvény kerettörvény jellege miatt ezekben az ágazatokban is csak a legátfogóbb kötelezettségeket tartalmazza, és a részletszabályok megállapítására további, alacsonyabb rendű jogszabályok elfogadását írja elő.

Agrárgazdaság és területhasználat:

A Klímátörvény előírja a hazai mezőgazdasági rendszer klímaváltozásnak való kitettségére vonatkozó Agrárgazdasági **Klímastatégia** elkészítését, amelyben meg kell határozni az ágazat átalakításának irányait az alábbi célok érdekében:

- A hazai élelmiszer önellátás alapjainak biztosítása,
- Az éghajlatváltozás várható hatásaival szemben rugalmas mezőgazdasági rendszerek kialakítása,
- A mezőgazdasági támogatások segítségével méltányos jövedelmi viszonyok biztosítása a mezőgazdasági ágazat klímareziliencia célkitűzései miatt érintett szereplők számára,
- Klímareziliens gazdálkodási módok kutatása és finanszírozásának biztosítása.
- az aktív agrobiodiverzitás növelése, ideértve a fajon belüli genetikai diverzitást is. A hazai génbankok fenntartása és a tradicionális, klímaturó növényfajták megőrzési kötelezettsége,
- Az állategészségügyi, illetve a növényegészségügyi hatóság felkészítése az éghajlatváltozás következtében újonnan megjelenő, illetve új vagy fokozottabb hatást kifejtő kártevők és kórokozók monitorozására,
- Állatjóléti intézkedések megtétele már a tervezéstől kezdődően, felkészülve a klímaváltozás hatásaira.

Klímaadaptációs/klímareziliencia célterületeket kell lehatárolni és kijelölni térinformatikai módszerekkel, figyelemmel a természeti és termőhelyi adottságokra, valamint a várható éghajlatváltozási forgatókönyvekre. A kijelölés során figyelemmel kell lenni a mezőgazdasági földhasználat módosítását igénylő egyéb stratégiai célkitűzések

által támasztott igényekre is (pl. Természet-helyreállítási Rendelet szerinti kötelezettségek). A folyók mentén található mély fekvésű területeket a vízmegtartás és a klímareziliencia szolgálatába kell állítani.

A klímaadaptációs/klímareziliencia célterületeken a **földhasználatokat jogi és támogatáspolitikai eszközökkel** befolyásolni szükséges a megfelelő felszínborítás kialakítása érdekében. Ennek eszközei főként az alábbiak:

- az agrár- és vidékfejlesztési politikákban előnyt kell élvezzen a reziliens gazdálkodási gyakorlatok (vízmegtartó és talajkímélő, valamint a felszínhőmérséklet túlmelegedését megakadályozó művelési formák, eredményalapú kifizetési rendszerek a felszíni vizek és a talajtakarás megőrzésére, terménytárolók kapacitásának növelése) támogatása.
- Az agrár- és vidékfejlesztési támogatási rendszernek arra kell motiválni a földhasználókat, hogy regionális kooperációban, a talajvízszint stabilizálása és a talaj nedvességmegkötő képességének megtartása mellett végezzék tevékenységüket.
- Az agrár kárenyhítés rendszerének módosítása szükséges, annak érdekében, hogy a reziliencia céljainak megfelelő irányba terelje a földhasználatot, és ösztönözze a klímaváltozás miatt fenntarthatatlan termelési szerkezet megváltoztatását.
- A különböző káreseményekre vonatkozó kompenzációról külön jogszabály megalkotását írja elő a klímátörvény. A jogszabályban a kompenzáció függővé tehető attól, hogy a gazdálkodók a változó klimatikus körülményekhez várhatóan alkalmazkodni képes növénykultúrákat termesztene-e. A belvízkár fokozatos kivezetése a cél az észszerű tájhasználat tényérésével párhuzamosan.

Az agrárgazdasági **földhasználat hatósági nyilvántartását** a klímareziliencia céljainak előtérbe helyezésével át kell alakítani, különösen az alábbi módokon:

- Külterületen a mező- és erdőgazdasági művelés alatt álló területek más célú hasznosítása, illetve kivonása a hatósági engedélyezéskor a klímareziliencia céljaival is összeegyeztethető módon történhet meg.
- A tartós talajtakarással jellemezhető mezőgazdasági területek (állandó legelők, érzékeny gyeppek) átalakítása csak hatósági engedéllyel és a klímareziliencia céljaival összeegyeztethető módon történhet meg.
- A jelenlegi merev művelési ág kategóriákat rugalmassá, átjárhatóvá kell tenni annak érdekében, hogy a táji adottságoknak megfelelő tájhasználat megvalósulhasson. Törekedni kell arra, hogy minden mezőgazdasági művelés alatt álló területen folyó hasznosítás összhangban legyen a klímareziliencia céljaival. Így különösen érvényesíteni kell az arra szükséges területeken a vízmegtartás, a minél nagyobb és minél természetesebb felszínborítás, valamint a mozaikosság céljait, alkalmazkodva az adott táj természetes adottságaihoz és a lehetőségekhez.

Az agrárgazdasági földhasználók körében biztosítani kell a megfelelő **információátadást, a képzéseket** a jó gyakorlatok terjesztését (pl. ellenálló növénykultúrák termesztése) a klímareziliencia erősítése érdekében.

Külön jogszabályban rendelkezni kell a felszíni hőmérsékletre vonatkozó **hőtérképezés** szabályairól az egyes felszínborítások hatásainak nyomkövetésére. Az indikátor alapja a műholdas távérzékelés által biztosított hőtérkép. A hőtérképezés céljai a szemléletformálás, beépített területeken a felszín fényvisszaverő képességének (albedo) javítása, a hűtő hatású tájhasználat ösztönzése, támogatása, valamint hosszú távon a hevítő hatású tájhasználat visszaszorítása, felülvizsgálata.

Vízkészletek, vízgazdálkodás:

- Biztosítani kell Magyarország reziliens ivóvízellátását és vízkészleteinek **hosszútávú minőségi és mennyiségi védelmét**. Ennek érdekében a törvény felhívja a Kormányt, hogy **a kétoldalú vízmegosztási egyezményeket vizsgálja felül** a reziliencia szempontjából, és szükség esetén tárgyalja azokat újra, ha Magyarország alvízi országgént való kitettsége kockázatot jelent a reziliens vízellátásra.
- Törekedni kell a teljes ökológiai és **éghajlati vízigény** biztosítására az ország egész területén.
- A **talajvízszint** gyakori és nagy felbontású **monitoringját** és a monitoring adatok nyilvánosságát biztosítani kell.
- A Klímatörvény kötelezi a vízügyi hatóságokat, hogy készítsenek klímaszenáriókat a vízkészletekre, és ennek alapján **frissítsék a vízgyűjtő-gazdálkodási terveket**. Külön jogszabályt kell elfogadni a területi vízgazdálkodás intézményrendszerének felkészítésére a reziliencia növelésére.
- **Többségi döntéshozatalt kell bevezetni** a területi vízgazdálkodásban az egységesen vízkormányozható öblözetek szintjén. A területhasználók vízgazdálkodással, vízmegtartással kapcsolatos érdekegyeztetéseit megfelelő intézményi struktúra bevezetésével kell segíteni.
- Az **öntözés, illetve kút létesítés/fenntartás** szabályozását a felszín alatti vízkészletek mennyiségének megőrzése érdekében újra kell szabályozni és engedélyhez kell kötni meghatározott mélység és/vagy vízhozam esetében.
- A lakossági vízellátás biztonsága érdekében **ipari vízkivételt akkor lehet** engedélyezni, ha az nem okozza a felszín alatti víz mennyiségi vagy minőségi állapotának romlását, figyelembe véve a Víz Keretirányelv és a vízgyűjtőgazdálkodási tervek célrendszerét.

- Külön jogszabályt kell elfogadni a **vízfelhasználás korlátozásáról** szóló döntés meghozatalának rendjéről, a korlátozás technikai feltételeiről, és az esetlegesen szükséges kompenzációról.
- Ösztönözni kell a **szürkevíz-felhasználást**. Külön jogszabályt kell elfogadni a tisztított települési szennyvíz vízpótlásra való felhasználásának szakmai követelményeiről és a mintaprojektek elindításának támogatásáról.
- Külön jogszabályban kell szabályozni a **csapadékvíz** helyben történő hasznosításának szabályait, valamint a felszín alatti vizek visszapótlásának szabályait.
- Kormányzati intézkedésekkel segíteni, ösztönözni kell az ipari, mezőgazdasági és lakossági **vízhasználat racionalizálását, hatékonyságának fokozását** a szociális szempontok figyelembevételével.

Energiaellátás:

- **Reziliens hálózatfejlesztési és energiatermelési stratégia** kidolgozása, amelynek során a sziget üzemű működés lehetőség szerinti prioritizálásának megteremtése, a hálózatfejlesztés megfelelő anyagi fedezetének biztosítása.
- Az időjárásfüggő megújuló energia kiépítéséből eredő **hálózati torlódások kezelése**, elosztói hálózat kiegyensúlyozása, a hálózat fejlesztése.
- Lakossági, illetve települési szintű **energia önellátás** előmozdítása, közösségi energiatermelés támogatása, energiátárolás ösztönzése.

Pénzügyi reziliencia:

- a *Magyar Nemzeti Bank* a **pénzügyi stabilitási jelentéseiben** térjen ki a klímakockázatokra és dolgozzon ki irányelveket a bankrendszer számára ezek kezelésére.
- A **fiskális politikának** a pénzügyi stabilitás és a hosszú távú kockázatcsökkentés érdekében egyértelműen be kell építenie az éghajlati kockázatokat. Ez magában foglalja a beruházási áramlásoknak az éghajlati célokkal való összehangolását, az éghajlati kockázatokkal kapcsolatos információk közzétételének erősítését, az alkalmazkodási finanszírozás növelését.
- **Állami pénzügyi szerepvállalás**, például az állami viszontbiztosítás, kereteit ki kell dolgozni.

Katasztrófavédelem:

- A Kormány alkossa meg **Magyarország Készletezési Stratégiáját** kiterjedve a katasztrófavédelmi eszközökből, energiatermelési és tároló kapacitásokból, energiahordozókból, élelmiszerből való készletek képzésére.

- A Kormány állítsa fel újra **Magyarország Élelmiszertartalékát**.
- A HungaroMet Zrt. anyagi és infrastrukturális támogatása a **korai előrejelző és értesítő rendszerek** működtetésére.
- A Kormány évente köteles **értékelni a klímakockázatokkal összefüggő felkészültséget** és szükség esetén köteles annak alapján a létszám és eszközállomány bővítésére.
- Az önkéntes tűzoltóság és a polgári védelem fejlesztése.
- A vegetáció tüzekkel, különösen az **erdőtüzekkel** potenciálisan érintett területek kockázatbecslése, nyomonkövetése, kezelési és felkészülési tervek.
- Kötelező a riasztórendszerek (szirénák, SMS) karbantartása és évenkénti tesztelése, a **lakossággal való vészhelyzeti kapcsolattartás** szabályainak kidolgozása, és komplex **katasztrófavédelmi gyakorlatok** tartása útján a lakosság felkészítése és rendszeres bevonása.
- Kockázatoknak ellenálló telekommunikáció rendszerek kialakítása, **autonóm bázisállomások** előírása a telekommunikációban.

Honvédelem:

- A Klímátörvény felhívja a Kormányt a **Klímaváltozás és Honvédelem Stratégia** megalkotására, hogy értékelje a klímaváltozásból fakadó biztonsági kockázatokat és kihívásokat és vázolja az intézkedési tervet a területre vonatkozóan.

Egészségügy rezilienciája:

- A Kormány köteles **Klíma-egészségügyi cselekvési terv** kidolgozására, végrehajtására és a megfelelő források biztosítására. Ennek részeként különösen az Országos Mentőszolgálat számára plusz kapacitásokat kell biztosítani a nyári hónapokra, és a kórházi infrastruktúrát fel kell készíteni a nyári hőség idején való reziliens működésre.
- Jogszabályi kötelezettségként kell rögzíteni, hogy a **szociális ellátórendszerben** - ideértve az időotthonokat és egyéb bentlakásos intézményeket és kiterjedve a szociális munkások tevékenységére - **hőségterveket** kell kidolgozni és végrehajtani.
- A **Kormány akciótervet dolgoz ki a mentális egészség** megőrzésének támogatására a klímaváltozás hatásaitól való szorongás megküzdésével szembeni egyéni stratégiák ismertetése és elterjesztése érdekében.
- A Kormány köteles megfelelő forrásokat biztosítani az éghajlatváltozás következtében terjedő betegségek és vektorok monitoringjára és a **klíma-egészségügyi hálózat fejlesztésére**, a szükséges intézkedések végrehajtására.

Településrendezés, önkormányzati feladatok:

- A Klímatörvény előírja a **településrendezési, településtervezési, illetve építési jogi szabályok reziliencia fókuszú felülvizsgálatát** és módosítását.
- a Klímatörvény előírja **Reziliens és Klímaadaptációs Települési Stratégiák** kidolgozásának és végrehajtásának kötelezettségét a megyeszékhelyek és a 30.000 lakosnál nagyobb lakosságú települési önkormányzatok számára, amelyben rendelkezniük kell például az éghajlatváltozás hatásaihoz való helyi szintű válaszlépésekről, intézkedésekről, döntéshozatali folyamatokról, felelősökről. A Stratégia kidolgozása érdekében a városok települési önkormányzatai számára megfelelő jogkörök, anyagi források, szakmai támogatás és adatok, klímaforgatókönyvek biztosítása révén, különösen a Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer (NATÉR) útján, lehetővé kell tenni, hogy a klímaadaptáció és reziliencia terén a szükséges intézkedéseket megtegyék.
- A 30.000 lakosnál kisebb települések önkormányzatai számára **célzott kormányzati képzéseket** kell nyújtani a reziliencia fokozásának lehetőségeiről.
- A Klímatörvény ösztönzi az önkormányzatokat a **közösségi reziliencia erősítésére**, ideértve az árnyéktérképek, hőségmenedékhelyek kijelölését, közösségi kertek létrehozását, és energiatároló közösségi megoldásokat vészhelyzet esetére.
- Települési **kék, illetve zöld infrastruktúra fejlesztése**, települési zöldfelületek védelme. 2030. évet követően a városi zöldfelületek nettó aránya nem csökkenhet, és a településeken a fakorona-borítottságnak min. 10%-ot el kell érnie, a lakhatási szempontokkal összehangolva.
- Települési szintű faállomány-nyilvántartásokat kell létrehozni, valamint a faápolási sztenderdeket és egységes kezelési irányelveket kell bevezetni a **közterületen, illetve magánterületen álló fák védelmére** és gondozására egy önálló jogszabályban.

Természeti erőforrások védelme:

- A természeti erőforrások tekintetében **reziliencia auditot** kell lefolytatni, kezelésük során rezilienciájuk fokozását kell elsődlegesen szem előtt tartani.
- a Klímatörvény előírja az Országgyűlés számára **Nemzeti Ökológiai Reziliencia Program** létrehozását, amely célokat fogalmaz meg a természeti rendszerek ellenálló képességének fejlesztésére.
- Magyarország területén, a klímaváltozási forgatókönyvek figyelembevételével, oly módon, hogy a környezeti adottságok az ökoszisztéma fennmaradását a jövőben is lehetővé tegyék, a leromlott ökoszisztémákat természetes, illetve **természetközeli állapotba helyre kell állítani**, összehangban a vonatkozó európai uniós és nemzetközi előírások és vállalások (pl. Természet-helyreállítási Rendelet,

biodiverzitás stratégiák) végrehajtásával. A leromlott ökoszisztémák legalább 30%-át 2030-ig, legalább 90%-át 2050-ig helyre kell állítani. A helyreállítás célja többek között a zöld infrastruktúra hálózat összekötöttségének biztosítása.

- A **természet-alapú megoldások** anyagi és szabályozási támogatásának jogszabályi kereteit ki kell dolgozni.
- A már működő monitoring rendszerekre alapozó, átfogó monitoringrendszer kialakítása és működtetése a **Nemzeti Természeti Vagyonleltár** elkészítése és aktualizálása érdekében.

Területrendezés

- A zónarendszer kialakítása. A Klímatörvény előírja egy átfogó új földhasználati zónarendszer bevezetését külön jogszabályban, amely alapján a klímavédelmi szempontból kiemelt területeken a megőrzés és megfelelő állapotban tartás kap prioritást a gazdasági hasznosítással szemben.

Erdőkezelés:

- Az ország **erdősültségét növelni kell** az arra hosszú távon alkalmas termőhelyeken.
- A klímaváltozás várható hatásainak fokozott figyelembevétele és integrálása az erdőtervezés rendszerébe.
- A klímaváltozás kedvezőtlen hatásai és az erdőborítás fenntartása érdekében országos, regionális és lokális léptékben is fokozni és fejleszteni kell az adaptív erdőkezelést.
- A klímazónák vándorlásának sebességét figyelembe vevő, támogatott migráció, ahol ez indokolt, a szárazabb klímához alkalmazkodó, őshonos fafajok déli származású szaporítóanyagainak felhasználásával.
- Az erdőterület, az erdők nyújtotta sokrétű szolgáltatások megőrzése érdekében az erdőborítás biztosítása.
- A támogatáspolitikában prioritást élvezzen az erdők megtartása, területük növelése, a reziliens állományok kialakítását segítő beavatkozások támogatása.
- Kiemelt figyelmet kell fordítani az erdőt érő abiotikus és biotikus károk megelőzésére, az esetlegesen bekövetkező károk utáni, mielőbbi helyreállításra.
- A klímaváltozás okozta gazdasági károk kompenzálása az ellenálló képesség növelését és az alkalmazkodást segítő erdészeti beavatkozások biztosítása érdekében.
- Ahol a termőhelyi viszonyok lehetővé teszik, az önfenntartó és ellenállóképes (a termőhelynek hosszú távon megfelelő őshonos fafajokból álló, változatos korosztály-szerkezetű) erdőállományok részarányát növelni kell.

- A nem vágásos üzemmódban kezelt erdők részarányát növelni kell a klímaváltozással szemben reziliens erdőkben.
- Az erdőkre nehezedő degradációs hatásokat (szárazodás, vadhatás, inváziós fajok) hatékonyan csökkenteni kell az érintett ágazati szereplők bevonásával. Minden erdőfelújításban és erdőtelepítésben a mesterséges bevitt szaporítóanyagot kontrollált módon lehet alkalmazni, az erdő rendeltetésével és a klímaváltozás várható hatásaival összhangban.
- Az erdők klímaalkalmazkodását az adott termőhelynek, a várható klímának és az erdő rendeltetésének megfelelő eszközökkel szükséges biztosítani.
- Az erdők klímaalkalmazkodását elősegítő és rezilienciájának növelését irányzó tevékenységeket fokozatosan, hosszú távú terv szerint ütemezetten, az erdők összes elvárt szolgáltatásait figyelembe véve szabad csak érvényre juttatni.

Közösségi (társadalmi) ellenállóképesség fokozása érdekében:

- A Kormány biztosítja a lakosság rendszeres, **a természettudományosan igazolt folyamatokról való alapos, széleskörű és közérthető tájékoztatását** az éghajlatváltozás aktuális trendjéről, rövid-, közép- és hosszútávú előrejelzéséről, és az észlelt időjárási szélsőségeknél a klímaváltozáshoz fűzött kapcsolatáról.
- a Klímátörvény ösztönzi a helyi közösségi összefogást és **a klímabarát közösségek** létrehozását az önkormányzatok segítségével.
- a Klímátörvény felhívja az önkormányzatokat a közösségépítő programok szervezésére a **szomszédsági segélynyújtás elősegítésére** és a szolidaritás erősítésére.
- A Kormány **képzési programokat** dolgoz ki a családi, illetve közösségi reziliencia (alkalmazkodás) előmozdítására, és a mértékletes fogyasztás érdekében történő szemléletformálásra.
- a nyári hőségek idején jelentkező **hűtési energiaszegénység** csökkentésére Akciótervet kell kidolgozni és végrehajtani.
- A Klímátörvény elismeri az **egyéni fellépés és cselekvés fontosságát** a reziliencia fokozása terén. Így különösen az oktatási programokban, tájékoztatásokban, tesztelesekben való részvétel útján, az egyéni és háztartási szintű felkészültség és alapellátás biztosítására, valamint a közösségi reziliencia megerősítésében.

III. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, elnyelés, széntárolás és a felszínborítás kapcsolódó szerepe

Az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának csökkentésére és azok megelőzésére, valamint az elnyelőkapacitások megőrzésére és növelésére, a széntárolásra és a mindezekhez kapcsolódó felszínborítottsági-vízháztartási beavatkozásokra irányuló erőfeszítéseket mind a nemzetközi-, EU-s és a magyar jog is előírja, a kötelezettség megkérdőjelezhetetlen. Kérdéses azonban Magyarországra vonatkoztatva a kötelezettség

- pontos tartalma (mekkora kibocsátás-csökkentés és elnyelő kapacitás-növelés, mikorra, milyen teherelosztásban stb.),
- a tartalmának meghatározási módja (ki és mi alapján dönti el, milyen adatok alapján stb.), valamint
- a tartalom nyomonkövetése és felülvizsgálatának folyamata.

Mindezekről az új klíma kerettörvénynek világosan rendelkeznie kell.

1. Kiinduló helyzet¹

A magyar ÜHG kibocsátás-csökkentési és elnyelési-széntárolási kötelezettségek megállapítása nem teljesen „szabad gyakorlat”, azt különösen az alábbiak határolják be és érintik jelentősen:

- *nemzetközi szinten:* az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és a Párizsi Megállapodás, valamint nemzetközi bírósági döntések.
- *EU szinten:* az Európai Klímarendelet, az ETS irányelv, az ESR rendelet, a LULUCF rendelet, a Governance rendelet, a Megújuló energia irányelv, az Energiahatékonysági irányelv stb.

2. Az ÜHG kibocsátás csökkentésére és az elnyelésre-széntárolásra, felszínborításra vonatkozó rendelkezések

1. Fontos, hogy az ÜHG kibocsátás-csökkentési és elnyelési-széntárolási dimenziót olyan célrendszernek mutassa be a törvény, amelynek nem elég egy-két elemével foglalkozni, hanem a teljes rendszerben kell gondolkodni (lásd 1-3. ábra). Az össz ÜHG cél számos alcél eredménye, amelyeket az alatti célok határoznak meg és így tovább. A célrendszer szemlélet sokkal alkalmasabb a nyomonkövetésre és a differenciált beavatkozásra is, továbbá növeli a szereplők számára az átláthatóságot és a kötelezettségeik egyértelműségét.

¹ A legfontosabb közvetlen hazai előzmények: hazánk jelenleg hatályos klímátörvénye, a Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia; a 2050-re fókuszáló Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia; illetve a 2030-as időtávon legfrissebb célokat és eszközöket tartalmazó, 2024-ben felülvizsgált Nemzeti Energia- és Klímaterv (NEKT).

2. A hosszútávú célok vonatkozásában először is meg kell őrizni a jelenlegi törvényben már szereplő 2050-es klímasemlegességi célt - hacsak a 3. pont alapján végzett szektorális elemzések a költségbecslés és az időigény figyelembevételével nem bizonyítják egyértelműen, hogy a klímasemlegesség ennél korábban is reálisan megvalósítható, amely esetben a klímasemlegesség elérésének határidejét előrébb kell hozni. Ugyanakkor javasolt a célnak egy pontosított megfogalmazása: „legkésőbb 2050-re”, annak érdekében, hogy a jogalkalmazó esetleges „előteljesítése” ne legyen kizárva, ha a célt előbb is képes lehet elérni. A 2050 tehát egy végső határidő. Ezeken túl az elnyelésekkel kapcsolatos hosszú távú cél (ami hatását tekintve magában foglalja a széntárolást is) rögzítése is fontos, illetve a 2050 utáni időszakra vonatkozó szöveggel való kiegészítés is, vagyis az, hogy Magyarország 2050 után eléri a nettó elnyelés állapotát, vagyis több ÜHG kerül megkötésre, mint amennyi emberi eredetű kibocsátás történik.
3. 2030-as, illetve 2040-es időtávon, valamint indikatívan a 2035-ös és 2045-ös időtávon a jelen fejezet mellékletében látható célrendszer-ábrák szerinti, az ÜHG kibocsátásra és elnyelésre-széntárolásra, a megújuló energiára és energiahatékonyságra vonatkozó, az ábrákon a színes körökön belüli és színessel jelölt, átfogó vagy ágazati célokat szükséges kimondani:
 - a 2030-as, 2040-es és 2050-es célokat már az új klímátörvény elfogadásakor, annak részeként (lásd a jelen fejezet 2., 6. és 9. pontját),
 - a 2035-ös indikatív célokat a jelen fejezet 8. pontban leírt kormányhatározatban, és 2045-ös indikatív célokat pedig a 2043-2047-es karbonköltségvetést kihirdető kormányhatározatban kell elfogadni, mindkettőt a jelen fejezet 10. pontjában leírt határidőkkel és a 11. pontjában leírt elvek szerint.

A célértékek kitűzését minden szektorra és a szektorok összefüggésében is alapos elemzésnek, modellezésnek kell megelőznie, beleértve az időigényt és a tudományos-szakmai, pénzügyi, gazdasági megvalósíthatóság, költséghatékonyság szempontjait is.

A célrendszernek többek között részét képezi az ÜHG elnyelésre-széntárolásra vonatkozó cél is, amelyet az uniós LULUCF rendelet módszertani és célszámbeli előírásainak figyelembevételével kell megadni, továbbá ki kell térni a mesterséges nyelőkre is. Az ezek alá tartozó alcélokat stratégia vagy cselekvési terv szintjén javasolt szabályozni (lásd alább). Az erdősítési célt az ökoszisztéma-szolgáltatások tágabb kontextusában kell értelmezni, összhangban az alkalmazkodási és természetvédelmi követelményekkel, és a természeti környezet változása arányában rendszeresen felül kell vizsgálni. Fontos a felszínborítottsági cél kitűzése, hiszen az emberi civilizációk fejlődése során fokozatosan átalakított felszínborítás hatással van a természetes folyamatokra, a természeti erőforrások fenntartható használatára, azaz az ember okozta ÜHG kibocsátás mellett ez is érdemben befolyásolja a mikro- és mezoklíma alakulását. (Bővebben lásd a jelen

fejezet 4. alfejezetét.) A jogszabályi tervezés során figyelembe kell venni a természeti rendszerek folyamatait, a természeti rendszerek klímaváltozásra adott válaszait és azok megőrzésére, a klímaváltozás várható hatásait figyelembe vevő helyreállítására kell törekedni. A nyelési célok meghatározásánál ugyanakkor figyelembe kell azt is venni, hogy a klímaváltozás maga is negatív folyamatokat indukál a hazai erdőkben.

4. A Magyarország által saját magára nézve vállalt nemzetgazdasági szintű ÜHG célok teljesítése során külföldről vásárolt karbonkreditek beszámítására csak a 7. pont szerinti fogyasztási alapú célban van lehetőség (ha lesz olyan).²
5. A fenti mérföldkő célok mellett, nemzetközi jó gyakorlat alapján, szükséges ötéves karbonköltségvetések létrehozása is, nettó számítás szerint, amelyek részletesebben is behatárolják az országos kibocsátás-csökkentési pályát nemzetgazdasági vagy ágazati szinten. A karbonköltségvetést az Egyesült Királyság klímátörvényének mintájára úgy kell számítani, hogy az 5 éves peridus éveire megállapított indikatív ÜHG célok átlaga megegyezzen a közepén lévő évre a 3. pont szerint kitűzött nettó nemzetgazdasági ÜHG céllal. Tehát ha például, a 2028-2032-es karbonköltségvetés esetén, amely a 2030-as klímacél elérését szolgálja, a 2028-2032-re kitűzött éves értékek átlaga megegyezik a 2030-as céllal. Azaz amennyivel a 2030-as cél fölött voltunk még 2028-29-ben, annyival kevesebb kibocsátás fér bele 2031-32-ben a 2030-as célhoz képest. Ez a módszer garantálja a folyamatos előrehaladást. Emellett rugalmasságot is biztosít: az egyes karbonköltségvetésekben fel nem használt kibocsátás a Kormány döntése szerint átgörgethető a következő karbonköltségvetésre. Ha egy karbonköltségvetés teljesítése nem várt nehézségekbe ütközik, a Kormány a következő karbonköltségvetés terhére előre hozhatja az azon karbonköltségvetés legfeljebb 1%-át.

A karbonköltségvetés részeként szükséges szektorális karbonköltségvetések megalkotása is (pl. Németország és Görögország klímátörvényeinek példája nyomán), biztosítva, hogy minden ágazatban megkezdődjön a dekarbonizáció, ugyanakkor érdemes az egyes szektorok karbonköltségvetései közötti rugalmasság megadása. A szektorális karbonköltségvetést kormányrendeleti formában kell elfogadni. A szektorális karbonköltségvetésnek összhangban kell lennie a karbonköltségvetés már elfogadott sarokszámaival.

6. A törvényben speciális eljárás javasolt a 2030-as évre vonatkozó célértékek meghatározására, a teljesítésre hátralévő idő rövidege miatt, különös tekintettel a részletszabályok és intézkedések kidolgozásának időigényére. Ennek részeként alapvetően a 2024-ben frissített Nemzeti Energia- és Klímaterv (NEKT) vonatkozó

² Mindez nem érintené Magyarország azon jogát, hogy kihasználja az uniós jog által biztosított rugalmassági mechanizmusokat pl. az ESR vagy a LULUCF rendelet alatt. Továbbá, az EU 2040-es klímacélja tartalmaz nemzetközi krediteket, így ennek végrehajtása során az uniós jog tehet olyan előírásokat, amely a jelen pont szerinti szabály értelmezését kitérít.

célértékeit³ javasolt a törvényben megerősíteni és így törvényi kötelező erőre emelni, az esetleges szükséges kiegészítésekkel és frissítésekkel.

7. A törvény előírja, hogy amennyiben rendelkezésre állnak az ehhez szükséges megbízható adatok, akkor gondoskodni kell a területi alapú kibocsátási megközelítést kiegészítő fogyasztási alapú ÜHG kibocsátás évenkénti nyomon követéséről, elemzéséről és az eredmények nyilvánosságra hozásáról is, tekintettel arra, hogy az is fontos, kiegészítő mutatója egy ország karbonlábnyomának. Ennek érdekében felkéri a törvény által létrehozott Éghajlatpolitikai Tudományos Tanácsadó Testületet (lásd az intézményrendszerrel szóló fejezetet), hogy legkésőbb 2030-ig tegyen javaslatot egy hosszútávú fogyasztási alapú ÜHG kibocsátási célra vonatkozóan is.
8. A Klímátörvény tehát kimondja, hogy a Kormány köteles az e bekezdésben alább és a jelen fejezet 11. pontjában leírt ütemezéssel karbonköltségvetést elfogadni, amely karbonköltségvetés a Kormány közigazgatási cselekményének minősül és célja, hogy konkretizálja a klímátörvényben lefektetett célokat a Klímátörvényben lefektetett jogi követelmények és elvek keretei között. A karbonköltségvetés a Kormány egyedi döntésének minősül, amelynek elmaradása esetén mulasztási per indítható. A 2028-2032-es évekre vonatkozó első karbonköltségvetést az új klímátörvény elfogadását követő egy éven belül, az Éghajlatpolitikai Tudományos Tanácsadó Testület javaslata, az uniós klímapolitikai keretre vonatkozó jogszabályok, hatásvizsgálat és modellezés, valamint széleskörű társadalmi konzultáció (lásd a tervezésről és az intézményrendszerrel szóló fejezetet) alapján kormányhatározatban hirdeti ki. Minthogy az időszak egy már hatályos és egy később elfogadandó NEKT időszakán nyúlik át, ezért átmeneti intézkedésként a Kormány egy kormányhatározattal kihirdetett Éghajlatváltozási Cselekvési Terv keretében hirdeti ki ezen karbonköltségvetés végrehajtásának eszközeit, amelyhez kapcsolódó ágazati szabályozást a jelen fejezet 15. pontjában leírtak szerint kell megalkotni. A karbonköltségvetésből következően a gazdasági és társadalmi tevékenységek összesített energia- és anyagfelhasználása nem haladhatja meg az ökológiai korlátok által kijelölt szintet.
9. A 2040-es évre vonatkozó nemzetgazdasági szintű nettó klímacélt az új klímátörvény már elfogadásakor meghatározza, oly módon, hogy az megegyezik az Európai Unió egészére vonatkozó 2040-es klímacéllal, nemzetközi kreditek beszámíthatósága nélkül.
10. Minthogy az uniós jog szerinti klíma- és energiapolitikai tervezés a NEKT kormányhatározat általi elfogadásának folyamata révén történik, így a klímátörvénybe kerülő célok (és esetleges intézkedések) meghatározása is a NEKT

³ A NEKT legfontosabb céljai 2030-ra:

- bruttó 50%, nettó 55% ÜHG csökkentés elérése 1990-hez képest;
- 30%-os megújuló energia cél a bruttó végsőenergia-felhasználáson belül;
- a végsőenergia-felhasználás 740 PJ alatt tartása stb.

mindenkori (vagyis az esetlegesen EU-s szinten később módosított) elfogadási ciklusához igazodik, azzal összefonódva zajlik. A 2035-ös célokat és a 2040-es alcélokat a hozzájuk kapcsolódó karbonköltségvetést így a 2029. január 1-én záruló NEKT elfogadási ciklussal párhuzamosan kell meghatározni, a 8. pontban leírt eljárással, a 2045-ös célokat és a 2050-es alcélokat pedig ugyanezen módon a 2039. január 1-jén záruló NEKT elfogadási ciklussal párhuzamosan.

11. A 2035-ös, és 2045-ös, minden más ÜHG-típusú cél alapját képező nettó ÜHG cél elfogadásának legfőbb elvei, hogy a 2050-es magyar klímasemlegesség cél biztonságos és társadalmilag igazságos elérése, az uniós jog adta kötelező célszámok és intézkedések, a legfrissebb tudományos eredmények, hatásvizsgálat és modellezés (pl. Magyarország ÜHG csökkentési potenciálja), a korai cselekvés elve, valamint széleskörű társadalmi konzultáció alapján kell azokat meghatározni. A részletes intézkedéseket és alsóbb hierarchiájú célokat a 2031-2040-es és a 2041-2050-es időszakra vonatkozó NEKT-ek tartalmazzák, amelyet Magyarországon 2042-ig, illetve 2052-ig való részletes kidolgozással kell elfogadni (az EU jog által elvárt hosszú távú kitekintés mellett). A NEKT nyilvános kormányhatározatban kerül elfogadásra, illetve kihirdetésre. A nettó klímanegatív út megkezdését a 2048-2052-es évekre vonatkozó karbonköltségvetés biztosítja.
12. Az uniós jog által előírt, kétévenkénti klíma-energia jelentéstételre és előrejelzési kötelezettségre építve, valamint a köztes években a nemzeti ÜHG leltárjelentés és az energia-statisztika alapján, a Kormány köteles nyomon követni a karbonköltségvetés és a jogszabályban meghatározott klímacélok alakulását, két évvel a tárgyévet követően, és elcsúszás esetén haladéktalanul kiigazító intézkedéseket kell tenni a karbonköltségvetés és a célok betartása érdekében. Erről az éghajlatpolitikáért felelős miniszter köteles legalább évente beszámolni a Parlament klímapolitikával foglalkozó szakbizottságában, nyilvános ülésen. Az ülést megelőzően az Éghajlatpolitikai Tudományos Tanácsadó Testület és a Jövő Nemzedékek Szószólója a kellő időben megkapja és értékeli a Kormány beszámolóját (bővebben lásd a jogi kikényszeríthetőségről szóló fejezetet). A karbonköltségvetésről annak lezárultát követő legkésőbb 2,5 évvel a Kormány zárszámadást tart az Országgyűlés előtt. A karbonköltségvetés teljesítésének veszélybe kerülése/nem teljesítése esetén alkalmazandó mechanizmust a jogi kikényszeríthetőségről fejezet tartalmazza.
13. A NEKT-ek félidei felülvizsgálati ciklusa, amely 2034. január 1-jén és aztán tízévente zárul, lehetőséget teremt az intézkedések átfogó finomhangolására, kiigazítására, az alsóbb hierarchiájú célok módosítására, a fenti eljárásoknak megfelelően. Ez szükség esetén a törvény céljainak frissítését, és ennek megfelelő módosítását is magával vonhatja, de csak ambiciózusabb irányba.
14. A karbonköltségvetés, illetve a jogszabályban kimondott klíma- és energia célok és intézkedések, soron kívül felülvizsgálandóak, amennyiben a nemzetközi egyezmények, az uniós célok és klímapolitikai jogszabályok változása, az

éghajlatváltozással kapcsolatos legfrissebb tudományos eredmények vagy a technológiai áttörést jelentő eredmények ezt indokolják. A felülvizsgálatot az Éghajlatpolitikai Tudományos Tanácsadó Testület is kezdeményezheti, alapos indokkal. A felülvizsgálat során az ötévenkénti nemzetgazdasági szintű ÜHG célokból való visszalépésre nincs lehetőség, csak a szigorításukra vagy helyben hagyásukra. Az energiahatékonysági, megújuló energia, illetve az ágazati szintű célok újraosztása ugyanakkor lehetséges, amennyiben az új elrendezés továbbra is alkalmas az eredetileg elfogadott vagy annál szigorúbb nemzetgazdasági ÜHG cél teljesítésére. Minthogy az ÜHG cél meghatározza a karbonkölségvetés erősségét és középső évének célértékét, így a karbonkölségvetés vagy a céllal együtt szigorodik, vagy a felülvizsgálata során csupán az évenkénti indikatív célok kerülnek újraosztásra a karbonkölségvetés szintjének fenntartása mellett. A nemzeti szinten kitűzött célokból való visszalépés tilalma arra az esetre is vonatkozik, ha az EU szintű célkitűzésekben visszalépés történne.

15. A Klímatörvény kimondja, hogy a Kormány és az Országgyűlés kötelesek megalkotni a törvényben, a vonatkozó kormányhatározatokban és karbonkölségvetésekben rögzített célok végrehajtására szolgáló ágazati jogszabályokat. E jogszabályoknak összhangban kell lenniük a Klímatörvény elveivel és elő kell segíteniük a karbonkölségvetésben rögzített célszámok teljesülését. Az ágazati jogszabályok, stratégiák céljainak ellentmondása esetén és ezen jogszabályok, stratégiák felülvizsgálatakor a klímatörvény céljaival való összhangba hozás kell legyen az elsődleges szempont. Az intézkedések ÜHG kibocsátásokra gyakorolt hatását számszerűsíteni kell a tervezés során, igazolva, hogy azok megfelelőképpen szolgálják az ötévenkénti számszerű célokat és a karbonkölségvetést. A hosszú távú stratégiák (jelenleg az NTFS) későbbi változatai a jogszabályban rögzített klímacélokkal és a NEKT-tel egyszerre és azzal összhangban kerülnek elfogadásra.
16. Annak biztosítására, hogy az ÜHG kibocsátás-csökkentési intézkedések végrehajtása ne eredményezzen aránytalan terhet egyes térségek vagy sérülékeny társadalmi csoportok számára, illetve a legkiszolgáltatottabb szereplőket megfelelően felkészítsék a klímasemlegességi átalakulás hatásaira, a Kormány, a Nemzeti Éghajlatvédelmi Tanács javaslata alapján, legkésőbb 2028 végéig kormányhatározatban egy országos szintű Igazságos Átmenet Tervet fogad el, amelyet később rendszeresen felülvizsgál a célok felülvizsgálati folyamatainak megfelelően. Ennek megalkotása során biztosítani kell az EU Igazságos Átmenet Alapjával kapcsolatos tervekkel való összhangot. E tervben érinteni kell a munkahelyteremtés és átképzés, közlekedés-fejlesztés, az alacsony jövedelműek otthonai energiahatékonysági felújításának, az átmenet lakossági jövedelem és vagyoneelosztási hatásai, a regionális hatások, a kis gazdasági szereplőket érő hatások kezelése kérdéseit. A jövedelem-elitizálás jelensége miatt a jogosult településeket foglalkoztatási adatok alapján célszerű kiválasztani.

17. A klímacélok elérését biztosító legfontosabb, széleskörű szakmai konszenzussal övezett, a legfőbb kibocsátó szektorokat lefedő intézkedésekről a törvénynek általánosságban kell rendelkeznie, amely kijelöli/behatárolja a mindenkori Kormányok mozgásterét („nemzeti klíma minimumok”). Ennek során javasolt többek között a már meglévő nemzeti stratégiák és cselekvési tervek legfontosabb kapcsolódó intézkedéseinek jogi kötőerőt adni a törvénybe emelésük révén. Többek között, a törvény rögzíti az alábbi pontokat, amelyek részleteit az adott ágazatra vonatkozó jogszabályokban vagy e törvény végrehajtási rendeleteiben kell kidolgozni. Ezeket a jelen fejezet 3. és 4. alfejezete tartalmazza.

3. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével kapcsolatos szakpolitikai intézkedések

- a) A törvény kötelezi a Kormányt egy, a fosszilis energia kivezetésére szolgáló ütemterv elkészítésére és beépítésére a soron következő NEKT-ekbe, a 3 nagy fosszilis tüzelőanyag-kategóriára differenciált határidővel és 5 évenkénti célokkal, amely a fosszilis energiának nyújtott pénzügyi támogatások kérdéseire is kitér.
- b) A törvény az EU ETS1 szektor számára az uniós jog követelményein és az abból leszűrt célszámon felül további intézkedést, illetve kötelezettséget nem határoz meg. Az ETS2 szabályozásának hazai bevezetését segíti, elsősorban azért, hogy a végső felhasználók könnyebb alkalmazkodásához, hatékonyság növeléséhez javasol eszközrendszert.
- c) A törvény felszólítja a Kormányt egy, a „bemeneti oldali szabályozás” logikáját alkalmazó fosszilisenergia-csökkentési eszközrendszer létrehozására. A rendszerrel kapcsolatos legfontosabb elvárások az ökológiai rendszerek tűrőképességének, a gazdasági, tudományos és technikai feltételeknek, a hazai társadalom valós szükségleteinek és az energiaellátás biztonsága szempontjainak figyelembevételére. A komplex szabályozó eszköz ütemezetten mérsékli az összes fosszilis energiaforrás hazai felhasználását, optimalizálva a fogyasztók közötti teherelosztást. E rendszert az uniós joggal összhangban és az indokolatlan duplikációkat, valamint a túlzott adminisztratív terhet elkerülve kell megalkotni, kiemelt tekintettel a klímaigazságosság szempontjaira.
- d) az **energia** témakörében:
 - az áramtermelésben a nap- és szélenergia beépített kapacitásának legalább 2:1-es arányának célként való elfogadása, a napelemek telepítését természeti-mezőgazdasági területek helyett elsősorban a mesterséges környezetben ösztönözve (kivéve agro-PV),
 - a fogyasztói oldali választ ösztönző tarifarendszer elfogadása,
 - az energiátárolás ösztönzése,
 - az energiaközösségek létrehozásának elősegítése,
 - a lakossági megújuló energia termelési beruházások megtérülésének javítása,

- a bioenergia hasznosításának olyan mennyiségi és minőségi szabályozása, amely garantálja a más környezeti elemekben tett károk elkerülését a megújuló energia minél magasabb összesített szintje mellett is (a korlátokról bővebben lásd alább a 4. alfejezetben),
 - a hőenergia szektorban a megújuló alapú (pl.: geotermális, hőszivattyús és biogáz) hőforrások kaszkád többlépcsős hőhasznosításának és a villamosenergia- és hőszektor összekapcsolásának ösztönzése pl. a háztartási és nagyléptékű hőenergia tárolási megoldások szisztematikus kiépítésével.
- e) 2050-ig előre meghatározott szabályok szerint működő, hosszú távú, önkéntes, rászorultság függvényében differenciált támogatás nyújtó **épületfelújítási** program felállítása és fenntartása, amely biztosítja az ágazati célok elérését - beleértve a teljes épületállomány energetikai felújítását 2050-ig - és piacot teremt a gyártó, kivitelezői és tervezői kapacitások felfuttatásához, kiszámítható munkahelyeket teremt és amely előresorolja az alacsony jövedelmű és sérülékeny fogyasztókat és a legszennyezettebb levegőjű települések helyzetének megoldását.
- f) a **személyközlekedésben** és az áruszállításban
- a fennmaradó járműállomány elektromosra vagy más alternatív hajtásláncúra történő cseréjének iránya, és az új fosszilis meghajtású járművek forgalomba helyezési tilalmának végső dátuma meghatározása,
 - a használt járművek behozatalára és a céges flottákra vonatkozó szigorú klímavédelmi megkötések kialakítása,
 - ösztönző és büntető eszköztár kialakítása és bevezetése a fajlagosan kisebb kibocsátású közlekedési módok (gyaloglás, biciklizés, vasút és más közösségi közlekedési formák) részarányának növelésére,
 - a magas fajlagos kibocsátású közlekedési és szállítási módok közpénzből való támogatásának tilalma - a pontos küszöbértéket hatásvizsgálat alapján kell meghatározni, oly módon, hogy a közösségi közlekedés és a vasút még az engedélyezett körbe tartozzon,
 - az átlag feletti saját tömegű személyautókra emelt adótétel kivetése, műszaki vizsgák környezeti szempontjainak szigorítása.
- g) az **iparban** az áttörést jelentő technológiák kifejlesztésének és elterjedésének, illetve az ipar karbonmentes áramhoz és más megújuló alapon termelt energiához jutásának, valamint körkörösségre történő átállásának támogatására vonatkozó programok elfogadása. Az új üzemek létesítését a jelenleginél szigorúbb, de hatékony, gyors és átlátható környezeti hatásvizsgálati és engedélyezési feltételekhez kell kötni, különösen, ha közpénzből kapnak támogatást. A több ütemben épülő üzemek esetén a teljes hatást kell vizsgálni, nem csak az egyes ütemekét külön-külön.
- h) A **mezőgazdasági** termelési módra vonatkozóan, az innovatív megoldások és a klímabarát gyakorlatok elterjedéséhez szükséges ösztönzők fokozása és kompenzációs mechanizmus bevezetése;

- i) az **élelmiszerfogyasztási szokások** terén:
 - a klímabarát módon előállított növényi és ökológiai minősítésű állati termékeken alapuló étrend költségelőnybe hozása pl. az ÁFA-kulcsok és a népegészségügyi termékadó alá tartozó termékek körének felülvizsgálatával;
 - a klímabarát módon előállított, valamint a helyi termékek közétkeztetésben való nagyobb arányú használata;
 - az élelmiszerpazarlás visszaszorítása pl. szemléletformálás, a jelenlegi begyűjtési gyakorlatok kiterjesztése révén.
- j) A **hulladékgazdálkodás** esetén az anyagkörforgás minél zártabbá tétele.
- k) a **mesterséges nyelők** alkalmazásának mértékéről és technológiájáról csak alapos hatásvizsgálat alapján szabad döntést hozni.

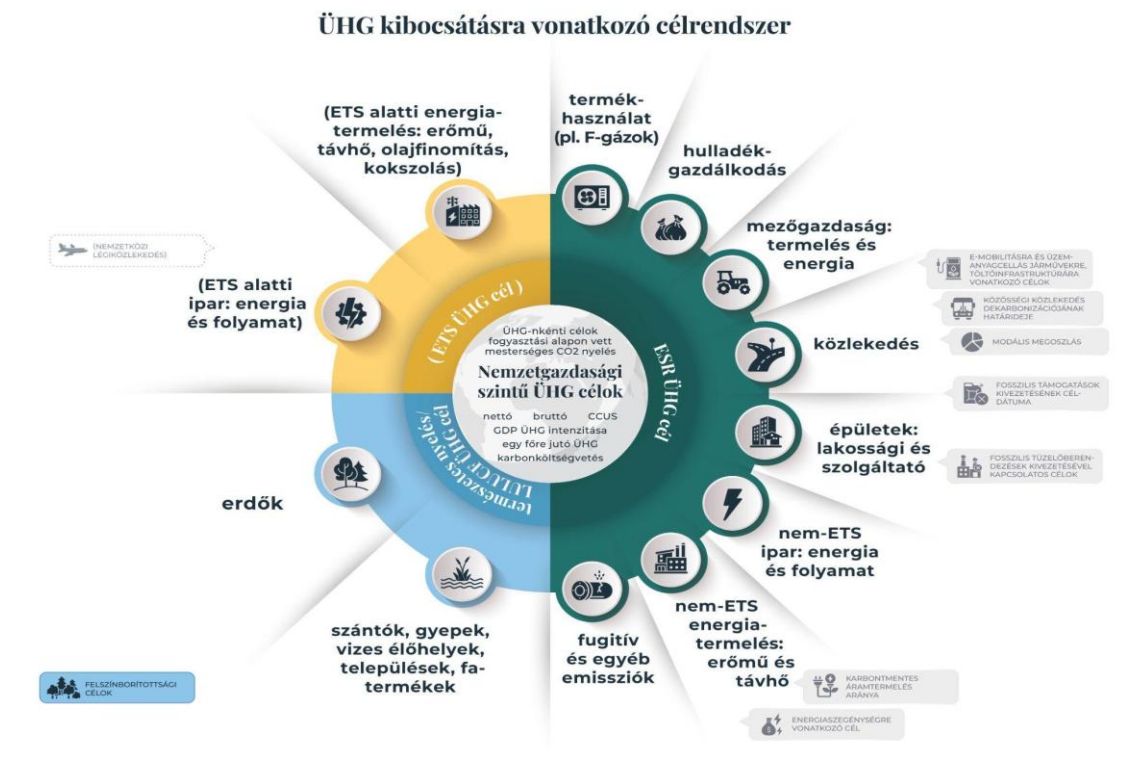
4. A biológiailag aktív felszínborítás arányának növelésével és minőségének javításával kapcsolatos szakpolitikai intézkedések

A **földhasználat-erdészet, agrárgazdaság** területén, minthogy a megfelelő felszínborítottság célja a nyelési feladatok mellett az ökoszisztéma-szolgáltatások biztosítása, települési zöldfelületek esetén pedig a mikroklíma és a jó közérzet biztosítása is, az ÜHG kibocsátás-csökkentés intézkedések és biodiverzitás szinergiájának elve alapján a törvény előírja:

- az ország felszínborítottságának javítására vonatkozó, rehabilitációs és rekonstrukciós terv kidolgozásának kötelezettségét, összhangban a földhasználati zónarendszer kialakításával és a klímaalkalmazkodási célterületek lehatárolásával, hangsúlyosan figyelembe véve a multifunkcionalitást (azaz kerülni kell, hogy a nyelőkapacitás növelése aláásson más fontos célokat),
- a hazai erdőterület és a meglévő faállomány védelmét a klímaváltozás hatásaival is kompatibilis erdőgazdálkodás és természetvédelmi célú erdőkezelés, a gyepek (beleértve az állandó legelőket) területének megőrzését, valamint megtiltja a vizes élőhelyek területének csökkentését (mindezek állami és önkormányzati feladatok is); feladatul szabja a természet védelméről szóló törvényben meghatározott "természeti területek" lehatárolását és kihirdetését.
- hogy az ország biológiailag aktív felszíneinek összesített területe nem csökkenthető, vagyis a barnamezőn meg nem valósítható beruházások esetén az elvesztett növénytakaróval megegyező méretű és – ha ez egyáltalán lehetséges – azonos értékű új zöldterületet kell létrehozni kompenzációként,
- az ország erdőterületének növelése, az erdővel borított területek megőrzése,
- az erdőkben (azok talajában, élő- és holtfa készleteiben), valamint a kitermelt és feldolgozott faanyagban országosan tárolt szén mennyiségének a klímaváltozás okozta kedvezőtlen termőhelyi hatások figyelembevételével, lehetőség szerinti növelése,

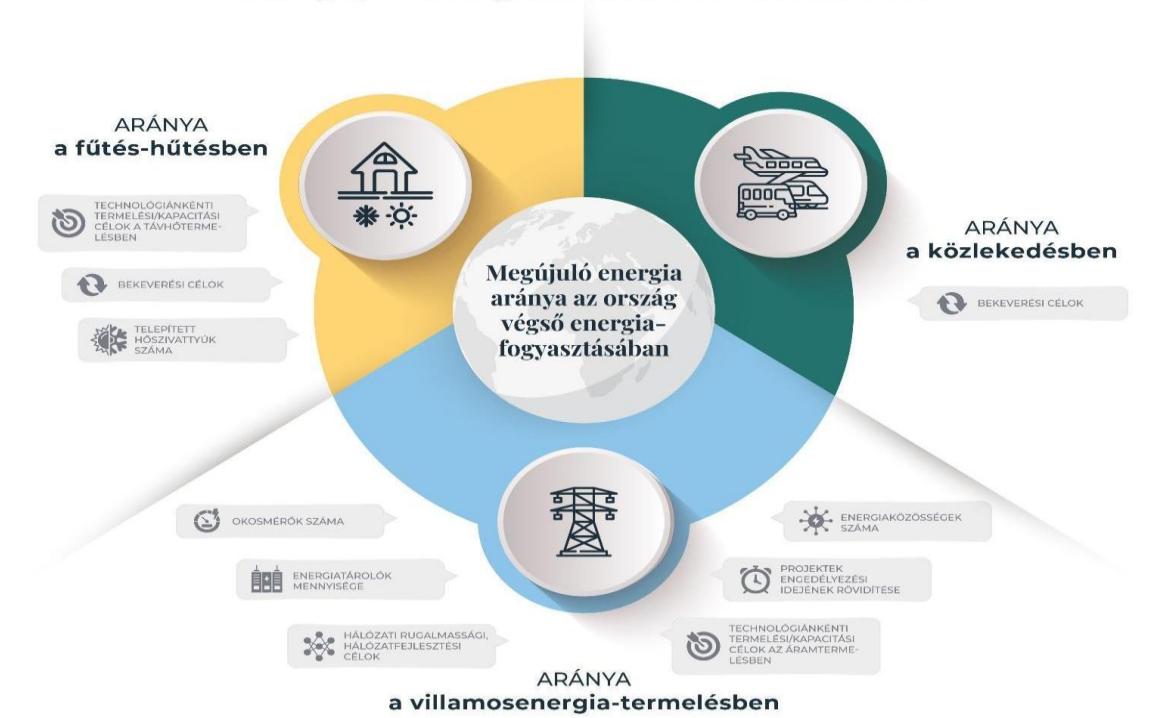
- a biomassza ökológiai célú hasznosításának – a talaj, a biodiverzitás és a természetes körfolyamatok fenntartásán keresztül – elsőbbségét a közvetlen energetikai hasznosítással szemben, amely csak ökológiai és élelmezésbiztonsági szempontból indokolt esetben, másodlagos prioritásként engedhető meg. Az energetikai felhasználás, beleértve a biogáz- és agroüzemanyag-termelést is, kizárólag fenntartható erdőgazdálkodásból származó faanyagra és olyan melléktermékekre, hulladékokra terjedhet ki, amelyek ökológiai szempontból már nem hasznosíthatóak. Ugyanakkor a fenntarthatósági küszöb által lehetővé tett fakitermelésen, növénytermesztésen belül erősíthető azon fatermékek, növényi alapú építőanyagok előállítás, amelyek bizonyítottan legalább több évtizedig tartó széndioxid-tárolást biztosítanak, ezen termékek előállításához szükséges innováció és a körforgásos gazdálkodás keretében létrehozott termékek használatának ösztönzése, támogatása kiemelt feladat,
- a termőföld védelmét és fenntartható területhasználatot, kihasználva a talajok regenerációjával elérhető szénmegkötést, beleértve a szénmegkötést is biztosító vízmegtartást (részletesen ld. az adaptációról és rezilienciáról szóló fejezetben). A földhasználati besorolások felülvizsgálatával engedélyezi a különböző művelési ágak kombinálását (pl. agrárerdészet, fás legelő, erdőkert, agro-PV). Megnöveli a földvédelmi bírságot, felülvizsgálja és átalakítja a környezetileg potenciálisan kárt okozó agrártámogatások hazai végrehajtási rendszerét a károk elkerülése érdekében,
- az uniós széndioxid-nyelési rendszer - (EU) 2024/3012 rendelet - hazai gyakorlati alkalmazásának megkönnyítését,
- a természeti erőforrások, elemek kezelésekor az azok közötti kapcsolódások, egymásra hatások, visszacsatolások figyelembevételét,
- az ÜHG nyelés szintjének nyomonkövetését,
- a területre vonatkozó, különböző definíciók mentén töredezett adatbázisok összhangba hozását.

Melléklet: Ábragyűjtemény

1. ábra: az ÜHG kibocsátásra, elnyelésre-széntárolásra, felszínborításra vonatkozó célrendszer

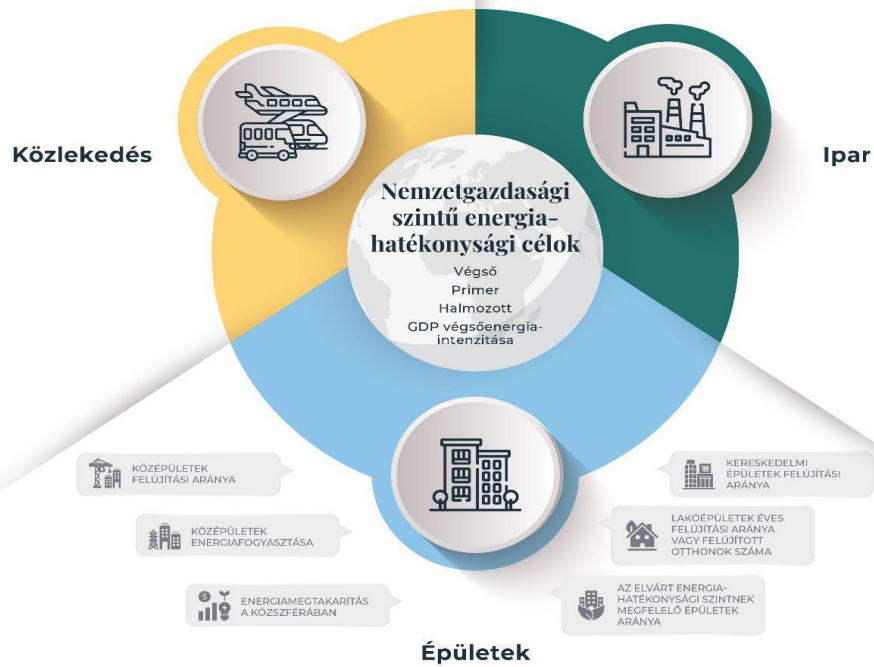
A megújuló energiára vonatkozó célrendszer

2. ábra: a megújuló energiára vonatkozó célrendszer

Energiahatékonyságra vonatkozó célrendszer

(a klímátörvénynek csak a legfontosabbakra kell kitérnie, van külön energiahatékonysági törvény)

3. ábra: az energiahatékonyságra vonatkozó célrendszer

IV. Az éghajlatvédelem pénzügyi és gazdasági eszközei

[Alapvetések]

A gazdaságpolitika kialakítása és végrehajtása, a gazdasági tevékenységek szabályozása, illetve az európai uniós források felhasználása során az állam kiemelt módon figyelembe veszi az éghajlatpolitika környezetvédelmi, gazdasági és szociális céljait.

Ennek érdekében a Kormány felülvizsgálja a meglévő költségvetési, adó- és monetáris politikát annak érdekében, hogy azonosítsa az éghajlatvédelmi szempontból káros vagy nem kellően hatékony intézkedéseket és megteremtse azok éghajlatpolitikai összhangját.

Nem fogadható el olyan adó- és támogatáspolitikai javaslat, amely az előzetes éghajlatvédelmi kockázatelemzés alapján veszélyezteti a stratégiai dokumentumok megvalósítását, a karbonköltségvetés teljesítését vagy egyébként csökkenti az éghajlatpolitika hatékonyságát.

Az éghajlatvédelmet elősegítő költségvetési, adó- és monetáris politika, valamint piacteremtés kiemelt intézkedései az alábbiak

- a) az állami éghajlatpolitikai intézkedések elégséges és hatékony költségvetési finanszírozása,
- b) az éghajlatvédelmi szempontból előnyös áruk, szolgáltatások kedvezményes, valamint a fosszilis energia felhasználásának önálló adózása (karbonadó),
- c) vissza nem térítendő állami támogatás, kedvezményes hitel, kölcsön, garancia, biztosítás és tőkebefektetés nyújtása környezeti szempontból fenntartható gazdasági tevékenységek számára,
- d) az éghajlatvédelmi szempontból káros állami támogatások megszüntetése [2030-ig],
- e) az üvegházhatású gázok kibocsátáskereskedelme,
- f) az energiarendszer dekarbonizációját elősegítő átvételi tarifák,
- g) az éghajlatvédelmi szempontok figyelembevétele termékek és szolgáltatások beszerzése (zöld közbeszerzés), valamint az állami vagyonkezelés során.

[Az éghajlatpolitika állami finanszírozásának forrásai]

Az éghajlatpolitika finanszírozásának állami forrásai különösen az alábbiak:

- a) a központi költségvetésnek az éghajlatvédelemi célra elkülönített központi és fejezeti kezelésű előirányzatai, valamint a települési önkormányzatok költségvetésnek az éghajlatvédelemi célra elkülönített előirányzatai,
- b) az Európai Unió kibocsátáskereskedelmi rendszerének keretei között értékesített kibocsátási egységekből származó bevételek, valamint a kibocsátási engedélyhez kötött tevékenységekkel kapcsolatos bírságok,

- c) az éghajlatvédelmi célra felhasználható európai uniós források,
- d) a karbonadóból származó bevételek,
- e) a nemzetközi szerződés alapján folytatott kibocsátáskereskedelmi és projekttevékenység bevételei,
- f) zöld államkötvényekből, valamint az állami tulajdonú vagy részesedésű gazdasági társaság által kibocsátott zöld kötvényekből keletkező bevételek,
- g) az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszer keretében keletkező energiahatékonysági járulékok és bírságok,
- h) a települési önkormányzatok éghajlatvédelmi célú bevételei.

[Az éghajlatpolitika állami finanszírozásának tervezése, végrehajtása és nyomon követése]

Az éghajlatpolitika állami finanszírozásának tervezése, végrehajtása és nyomon követésével kapcsolatos feladatok az alábbiak:

- a) az ötéves karbon költségvetésről szóló javaslatban – a Nemzeti Energia- és Klímatervvvel összhangban – a Kormány meghatározza a karbon költségvetés megvalósításához szükséges állami finanszírozási igényt, valamint annak tervezett forrásait a fenti bontásban.
- b) A Kormány az a) pont szerinti előrejelzést évente frissíti a tervezett kiadások és bevételek, így különösen a makrogazdasági és karbonpiaci változások tükrében.
- c) A központi költségvetésről szóló törvény megfelelően biztosítja a karbon költségvetés megvalósításának a) pont szerinti éves forrásait.
- d) A Kormány a karbon költségvetésről szóló jelentésben évente beszámol az Országgyűlés részére a karbon költségvetés megvalósításhoz szükséges állami finanszírozási források felhasználásáról.

[A Nemzeti Éghajlatvédelmi Alap]

Az éghajlatvédelmi politika megvalósítását elkülönített állami pénzalapként működő Nemzeti Éghajlatvédelmi Alap (a továbbiakban: Alap) támogatja.

Az Alap bevételei:

- a) az Európai Unió kibocsátáskereskedelmi rendszerének keretei között értékesített kibocsátási egységekből származó bevételek, valamint a kibocsátási engedélyhez kötött tevékenységekkel kapcsolatos bírságok,
- b) az éghajlatvédelmi célra felhasználható európai uniós források,
- c) a karbonadóból származó bevételek,
- d) a nemzetközi szerződés alapján folytatott kibocsátáskereskedelmi és projekttevékenység bevételei,

- e) zöld államkötvényekből, valamint az állami tulajdonú vagy részesedésű gazdasági társaság által kibocsátott zöld kötvényekből keletkező bevételek,
- f) az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszer keretében keletkező energiahatékonysági járulékok és bírságok,
- g) az Alap részére történő teljesített önkéntes befizetések.

Az Alap bevételeit a törvénnyel, valamint a stratégiai dokumentumokkal összhangban az hazai üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését, a szénmegkötés és széntárolás növelését, a természetes felszínborítottság helyreállítását, az éghajlatváltozás hatásainak mérséklését és a sérülékenység csökkentését eredményező intézkedések, továbbá az éghajlatvédelem tudományos megalapozásának, az éghajlatvédelmi tudás és szemlélet terjesztésének támogatására kell fordítani.

Ezen célok megvalósítása érdekében az Alap különösen vissza nem térítendő támogatást, kedvezményes kölcsönt, hitelt, garanciát, valamint működési támogatást nyújt.

Az Alap működése során biztosítani kell annak nyilvánosságát és az Alap kedvezményezettjei képviselőinek részvételét. Az Alap működésének szabályait [az elkülönített pénzalapokról szóló] törvény állapítja meg.

[A zöld gazdaságfejlesztésre irányuló állami kötelezettség]

Az állam – többek között – kedvezményes kölcsön, hitel, garancia és tőkebefektetés nyújtásával, zöld vállalati kötvénykibocsátás elősegítésével, a zöld hitelezési tevékenység, zöld vállalatirányítási rendszerek előmozdításával, valamint – a lentiek szerint – közvetlenül megrendelőként támogatja a környezeti szempontból fenntartható gazdasági tevékenységek gyakorlását (zöld gazdaságfejlesztés).

[A Magyar Fejlesztési Bank, a Magyar Export-Import Bank, valamint a Magyar Exporthitel Biztosító tevékenysége]

A Magyar Fejlesztési Bank Zrt., a Magyar Export-Import Bank Zrt., valamint a Magyar Exporthitel Biztosító Zrt. zöld gazdaságfejlesztési tevékenysége során támogatja az éghajlatpolitika megvalósítását. Ennek keretében külön törvény szerint

- a) részt vesz közép- és hosszú lejáratú hazai és külföldi források, illetőleg támogatások bevonásában és közvetítésében,
- b) környezeti szempontból fenntartható vállalkozások és beruházások érdekében
 - a. hitel- és tőkefinanszírozást, valamint vissza nem térítendő támogatást, így különösen hitelt, kölcsönt, garanciát nyújt és kezességet vállal,
 - b. exportfinanszírozást végez, exporthitel-biztosítást, exportügyletekhez garanciát és kezességet nyújt,
- c) fejlesztési célú részesedést szerez,
- d) a fentiek megvalósítását támogató tanácsadást végez.

A fenti keretek között fosszilis energiahordozó kitermelésére, illetve és hasznosítására irányuló tevékenység nem támogatható.

[Zöld hitelezési tevékenység]

A pénz-, tőke és biztosítási piac szabályozásáért felelős miniszter és a Magyar Nemzeti Bank felelős olyan szabályozási környezet kialakításáért és felügyeletéért, amelyben a pénzügyi intézmények külön jogszabály és az Európai Unió jogi aktusainak megfelelően

- a) vizsgálják és értékelik finanszírozási tevékenységük, hogy finanszírozási tevékenységük milyen éghajlati hatásokkal és kockázatokkal jár,
- b) hasonló beruházások esetén előnyben részesítik környezeti szempontból fenntartható beruházások finanszírozását,
- c) törekednek környezeti szempontból fenntartható beruházások kedvező feltételek mellett történő finanszírozására,
- d) fokozatosan megszüntetik a környezeti szempontból nem fenntartható beruházások finanszírozását,
- e) nyilvánosságra hozzák a környezeti szempontból fenntartható hitelek arányát, valamint tevékenységük egyéb éghajlati hatásait és kockázatait.

[Zöld vállalatirányítás]

Gazdálkodó szervezetek külön jogszabály és az Európai Unió jogi aktusainak megfelelően

- a) vizsgálják és értékelik tevékenységük éghajlati hatásait és kockázatait,
- b) vállalatirányítási folyamataikban figyelembe veszik tevékenységük éghajlati hatásait és kockázatait,
- c) törekednek tevékenységük környezeti szempontból fenntartható átalakítására, így különösen az éghajlatpolitika céljainak támogatására,
- d) nyilvánosságra hozzák tevékenységük éghajlati hatásaira és kockázataira, valamint az éghajlatpolitika céljaihoz való hozzájárulásukra vonatkozó legfontosabb adatokat.

Ennek érdekében – külön jogszabály, illetve az Európai Unió jogi aktusa alapján – az állami többségi tulajdonban lévő, valamint bizonyos méret fölött gazdálkodó szervezetek kötelesek

- a) a vállalat sérülékenységet feltáró éghajlati kockázatelemzést végezni,
- b) az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló átállási tervet elfogadni és végrehajtani, a teljes értékláncre vonatkozóan,
- c) a vonatkozó szabványok figyelembevételével szervezeti reziliencia vizsgálatot végezni,
- d) az éghajlati alkalmazkodáshoz és átálláshoz szükséges forrásokat biztosítani.

Külön jogszabályban meghatározott, alapvető szolgáltatásokat nyújtó gazdálkodó szervezetek működésének folyamatosságát – erre irányuló terv alapján – éghajlati veszélyhelyzet alatt is biztosítani kell.

[Beruházási, beszerzési preferencia az állami beruházások, beszerzések és az állami vagyon kezelése során]

Az állam – külön jogszabály szerint – beruházásai és beszerzései során figyelembe veszi ezek éghajlatvédelmi hatásait és kockázatait, valamint, hogy azok milyen mértékben járulnak hozzá az éghajlatpolitika céljainak megvalósításához. Több hasonló műszaki és gazdasági jellemzőkkel bíró ajánlat esetén – külön jogszabály szerint – előnyben kell részesíteni a környezeti szempontból fenntarthatóbb megoldást.

[Tiszta átállási terv]

Az állami vállalatok és a meghatározott méretet elérő vállalatok kötelesek az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló átállási tervet elfogadni. Az átállási tervben részletezniük kell többek között az éghajlatváltozással kapcsolatos, 2030-ig elérendő, valamint az ötévenkénti szakaszokban 2050-ig elérendő, határidőhöz kötött, meggyőző tudományos bizonyítékokon alapuló kibocsátáscsökkentési célértékeket. A vállalkozások kötelesek minden ésszerűen elvárható, lehetséges erőfeszítést megtenni a kibocsátáscsökkentési célértékek teljesítése érdekében.

Az átállási tervek elfogadásának és ellenőrzésének szabályait külön jogszabályban kell rendezni.

Amennyiben az arra kötelezett vállalatok (i) nem fogadnak el átállási tervet, vagy az súlyosan hiányos, vagy (ii) a vállalatok nem tesznek megfelelő erőfeszítéseket az átállási tervben található célkitűzések teljesítésére, a privilegizált ügyféli jogállással rendelkező civil szervezetek a jogszabály által kijelölt felügyeleti hatósághoz fordulhatnak.

A Klímátörvény felhatalmazása alapján megalkotandó jogszabály által kijelölt hatóság kötelezheti a vállalatot átállási terv elfogadására, módosítására, illetve végrehajtására, illetve ezek elmaradása esetén bírságot szab ki.

Az átállási tervre vonatkozó szabályozás az eredeti formában elfogadott, majd az Omnibus részeként később törölt EU CSDDD irányelv 22. cikkét fogalmazza meg belső jogi kötelezettségként.

[Az államszervezet, a közszolgáltatások és az állami vagyonkezelés dekarbonizációja]

A Kormány – az általa elfogadott dekarbonizációs program alapján – gondoskodik az állami közszolgáltatások működése, valamint az állami vagyon kezelése klímasemlegességének megteremtéséről.

Az állami szervezet dekarbonizációs programjának elkészítéséért és végrehajtásáért – az állami vagyon kezeléséért felelős miniszterrel egyetértésben – a miniszter felel.

[Magyarország részvétele az éghajlatvédelem nemzetközi finanszírozásában]

A közös, de megkülönböztetett felelősség elvének megfelelően a globális társadalmi stabilitás biztosítása érdekében Magyarország – Nemzeti Fejlesztési Együttműködési Stratégiájával összhangban – történelmi felelőssége és gazdasági teljesítőképessége szerint arányosan részt vesz az éghajlatvédelem Párizsi Megállapodás alapján létrejött nemzetközi finanszírozásában, különös tekintettel a kollektív, számszerűsített finanszírozási célhoz való hozzájárulásra.

A Párizsi Megállapodás végrehajtására irányuló döntésekkel összhangban, az éghajlatvédelem nemzetközi finanszírozásában történő részvétel fő szempontjai:

- a fejlődő és legkevésbé fejlett országok kiemelt támogatása,
- bilaterális és vissza nem térítendő támogatások elsőbbsége,
- a bruttó nemzeti jövedelemhez viszonyított stabil és kiszámítható hozzájárulás,
- a támogatás átláthatósága, környezeti fenntarthatósága és addicionalitása,
- éghajlatvédelmi célok (kibocsátáscsökkentés, alkalmazkodás, veszteségek és károk finanszírozása) egyenértékűsége.

V. Klímatudatosság, társadalmi részvétel és kutatás-fejlesztés

1. Klímatudatosság és társadalmi részvétel

A klímatörvény sikere nagymértékben múlik azon, hogy a társadalom mennyire érti és támogatja a benne foglalt célokat és intézkedéseket. A klímatudatosság növelése, az oktatás és a lakossági szemléletformálás ezért kulcsterület. Az éghajlatváltozás komplex probléma, melynek megoldása társadalmi változásokat is igényel – például energiafogyasztási szokások módosítását, utazási preferenciák átalakítását, új fogyasztói attitűdök kialakulását stb. E folyamatban a kormányzatnak és az oktatási rendszernek vezető szerepe van. Az Aarhusi Egyezmény és a magyar Alaptörvény is garantálja a környezeti információkhoz való hozzáférést és a nyilvánosság részvételét a környezeti ügyekben. Ezt a klímatörvény keretében konkrét mechanizmusokra kell lefordítani (pl. konzultációk, civil tanácsok, ifjúsági képviselő). Az összes társadalmi csoport közül kiemelkedően fontos a fiatal generációk bevonása és nevelése. Egyrészt ők azok, akik a jövőben a klímaváltozás hatásait leginkább viselni fogják, másrészt sokszor ők a változás hordozói már most. Az oktatási tananyagban az éghajlati rendszer működésének, a klímaváltozásnak és fenntarthatóságnak hangsúlyos szerepet kell kapnia minden szinten. Ugyanakkor a felnőtt lakosság tájékoztatása és a cselekvésre ösztönzése is kulcsfontosságú (pl. energiatakarékosági programok, közösségi kertek létesítése, stb.). A fenti megfontolások mellett modellezési eredmények is igazolják, hogy egy szemléletformálási intézkedésekkel megerősített klímapolitika összességében eredményesebb a célok elérésében. Ehhez képest az aktív felszínborítás növelését segítő, és a szemléletformálással elérhető ÜHG kibocsátás-csökkentési potenciál ma még nagyrészt kihasználatlan. Ezen változtatnia kell az új klímatörvénynek.

Javasolt tartalmi elemek:

- **Oktatás és szemléletformálás:** Általánosságban a törvény erejével elő kell mozdítani az oktatás és képzés minden szintjén, beleértve a formális és nem formális oktatást és képzést is, az éghajlati rendszerek működésével és az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek oktatását. Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismereteknek azonban nem külön tárgyként, hanem a meglévő tárgyakba beépülve kell megjeleníteniük. A törvény mondja ki, hogy a Nemzeti Alaptanterv részeként az iskolákban oktatni kell az éghajlatváltozás tudományos alapjait, társadalmi-gazdasági összefüggéseit és az egyéni cselekvési lehetőségeket. Már általános iskolától kezdve tananyag kell legyen a klímaváltozás ok-okozati láncolata, a klímatudatos életmód alapelemei, amelynek részét képezi az állattartás, növénytermesztés, ökológia gyakorlati szemléltetése is. Középsiskolában pedig kitéréssel a globális, regionális, és hazai helyzetre, valamint a klímapolitika alapjaira. A törvény hívja fel a Kormányt, hogy

gondoskodjon a pedagógusok megfelelő továbbképzéséről e témában, és készíttessen korszerű tankönyvi anyagokat és vizsgálja felül a meglévőket.

- **Lakossági szemléletformáló kampányok:** A klímátörvény alapján a Kormány köteles lenne rendszeres tájékoztató kampányokat indítani a klímaváltozás témakörében. Ezek célja kettős: egyrészt ismertessék a lakossággal a tényeket és veszélyeket (tudatosítás), másrészt adjanak gyakorlati tanácsokat a kibocsátás csökkentésére és az alkalmazkodásra. Például: „10 tipp az energia-megtakarításra otthon”, „Hogyan hűtsük a lakást légkondi nélkül”, „Klímabarát közlekedés mindennap” stb. A kampányokat különböző csatornákon (TV, rádió, közösségi média, plakát) kell futtatni, figyelembe véve a különböző célcsoportok igényeit (fiataloknak online, időseknek TV/rádió, Gondosóra), még hozzá részben a nem kifejezetten zöld témájú műsorokba integráltan a nagyobb elérés érdekében. A törvény előírja, hogy e kampányokra évente minimum keretösszeget biztosítanak, és átlátható pályázati és értékelési rendszer alapján bevonják azok kidolgozásába a tudományos szakembereket és kommunikációs szakértőket, illetve hogy hatékonyak legyenek, ne félelemkeltőek, hanem cselekvésre ösztönzők. E tevékenységet az állam közvetlenül (pl. a közmédián és más szokott csatornáin keresztül), vagy más szervezetek (pl. civil szervezetek, egyházak, energiaszolgáltatók és más releváns vállalatok, MEKH, önkormányzatok stb. – lásd alább) klímás szemléletformáló tevékenységének finanszírozása által is végezheti.
- **Nyilvános konzultáció és társadalmi részvétel a döntéshozatalban:** A klímátörvény széleskörű társadalmi részvételt kell, hogy előírjon a klímapolitikai döntések előkészítéséhez. Konkrétan: minden jelentős stratégiai dokumentum elfogadása előtt kötelező, legalább 60 napos nyilvános társadalmi konzultációt tartani. Ennek része lehet online platform, ahol bárki hozzászólhat, illetve offline fórumok (országos és regionális szinten), ahol a kormányzati képviselők ismertetik a terveket és a lakosság kérdezhet, javasolhat. Az így beérkezett véleményeket összegezni kell, és nyilvánossá kell tenni, hogy melyeket építették be vagy miért nem. Ezen felül a törvény létrehozza a részvételi demokrácia új formáit: pl. Klímagyűlés, amely az állampolgárok egy előre meghatározott, reprezentatív, de véletlenszerűen kiválasztott fóruma, ahol közvetlenül kikérik a véleményüket egyes szakpolitikai intézkedésekről. Fontos, hogy a kiválasztott szereplők előzetes, megfelelő mélységű felkészítésben részesüljenek, hogy megalapozott véleményt adhassanak.
- **Civil szervezetek és szakmai szervezetek bevonása:** A klímátörvény elismeri a civil szervezetek (környezeti, ifjúsági, szakmai stb.) szerepét a klímapolitikai tárgyú szabályozás meghozatalában, és a végrehajtás ellenőrzésében, és garantálja számukra az érdekképviseleti fórumokban való részvételt. Előírja, hogy a minisztériumok klímapolitikai tárgyú jogszabálytervezeteit megküldik a zöld egyesületeknek, szövetségeknek véleményezésre. Támogatja a civil szervezetek kapacitásfejlesztését is: a törvénynek megfelelő forrást kell biztosítani szabadon pályázható szemléletformáló projektekre, és szakmai tevékenységekre. A

környezetvédelmi érdekek képviselőit létrehozott egyesületeket és más, politikai pártok, érdekképviseletnek nem minősülő - a hatásterületen működő - társadalmi szervezeteket (a továbbiakban: szervezet) a működési területükön az "ügyfél" jogállása illeti meg az éghajlatváltozás szempontjából jelentőséggel bíró egyedi közigazgatási eljárásokban. Az ilyen szervezeteknek továbbá jogot biztosít, hogy tagsága érdekeit képviselve közreműködhesen a működési vagy tevékenységi területét érintő, éghajlat-változással összefüggő stratégiák, tervek vagy programok kidolgozásában.

- **Ifjúsági és jövő generációs képviselő:** Külön figyelem illeti a fiatalokat (25 év alattiak), akik a legtovább fognak a klímaváltozás következményeivel élni. A törvény rendelkezik egy Ifjúsági Klíma Tanács létrehozásáról, amely eseti tanácsadó testületként véleményezi a klímátörvény végrehajtását a fiatalok nézőpontjából. Tagjai lehetnek különböző ifjúsági szervezetek delegáltjai. Üléseikre meghívást kapnak a döntéshozók is, ezzel közvetlen kommunikáció alakul ki. Továbbá a törvény támogatja a *zöld diákönkormányzatok, klubok* működését, mert ezek nevelik ki a környezettudatos állampolgárokat (bővebben az intézményi fejezetben kell róla szólni).
- **Közösségi cselekvés ösztönzése:** A törvény *Klímabarát Települések* program keretében ösztönzi a helyi kezdeményezéseket: pl. támogatja az energiaközösségek alakulását (ld. prosumerek); díjat alapíthat „*Klímabarát Önkormányzat*” címmel, évente díjazva a legjobb helyi klímaprogramokat; ösztönzi a „*zöld város*” programokat (faültetés, kerékpárutak stb.). Felkéri az önkormányzatokat közösségi rendezvények tartására (pl. autómentes nap, Föld Órája esemény). Ezek a cselekvések közel hozzák a klímaügyet az emberekhez és kollektív élménnyé teszik a megoldási lehetőségeket.
- **Átlátható információszolgáltatás:** A törvény rögzíti, hogy minden klímavédelemmel kapcsolatos adat és információ (kibocsátási adatok, klímamodellek eredményei, kormányzati jelentések) közérdekű adatnak minősül, és azokat könnyen hozzáférhető, és kereshető formában (vagyis nem pl. beszűkített pdf-ben) kell publikálni. A Kormánynak létre kell hoznia egy *Klímainformációs portált*, ahol a lakosság számára közérthetően bemutatják a legfontosabb tudnivalókat: pl. interaktív grafikonok Magyarország kibocsátásairól, térképek a felszínhőmérsékletről, aktív felszínborításról, sérülékenységről, tippek a felkészüléshez, rendszeres tájékoztatása az aktuális klíma forgatókönyvekről. Ez a tudásbázis segíti, hogy az állampolgárok megalapozott véleményt formálhassanak és részt vehessenek a párbeszédben.
- **Dezinformáció elleni fellépés:** A klímaváltozással kapcsolatban sok tévhit és dezinformáció is terjed. A törvény előírja az éghajlatpolitikáért felelős minisztériumnak, hogy működtessen egy weboldalt (ez megegyezhet a fenti klímainformációs portállal), ahol az éghajlatváltozással kapcsolatban felmerülő leggyakoribb hamis állításokra tudományos alapokon nyugvó, közérthető válaszok adnak.

- **Fogyasztói informáltság növelése:** A törvény rendelkezik egy az árukra és a szolgáltatásokra vonatkozó tanúsítási rendszer bevezetését szolgáló hatástanulmány elkészítéséről, amely hiteles szakmai módszertan alapján megmutatja azok karbonlábnyomát, ezáltal informálja a fogyasztókat. Egy ilyen rendszer számos kihívással néz ugyan szembe (leginkább a hiteles adatok beszerzésének terhe miatt) ugyanakkor számos előnnyel is járhat. Kezdeképpen akár egy szűkebb majd egyre bővülő rendszer jöhet létre, ahol pl. először csak a biztosan igazolható adatok alapján történik egy minősítés. A tanúsítási rendszerben elnyert minősítés meghatározhatja az adott áru vagy szolgáltatás ÁFA tartalmát (minél jobb a minősítés, annál kevesebb az ÁFA) vagy egyéb kedvezőbb adózási besorolásba kerül, ezzel ösztönözve annak elterjedését.

2. Hagyományos tudás, kutatás, fejlesztés és innováció

A klímacélok eléréséhez nem csak a meglévő technológiák alkalmazására van szükség, hanem új megoldások kifejlesztésére is. Ezért elengedhetetlen a kutatás-fejlesztés (K+F) és az innováció támogatása az éghajlatváltozással kapcsolatos területeken. Magyarországon komoly tudományos potenciál van pl. a klimatológia, az agrártudomány, az energiakutatás és a műszaki tudományok terén, az MTA és más kutatóintézetek aktívan foglalkoznak klímamodellezéssel, hatásvizsgálatokkal. Az Alkotmánybíróság felkérésére készült MTA állásfoglalás is példája annak, hogy a tudomány közvetlenül segítheti a döntéshozatalt. Mindemellett a törvénynek el kell ismernie az informális, közösségi és gyakorlati (hagyományos) tudás szerepét is. Számos klímaadaptációs és ÜHG kibocsátás-csökkentési megoldás ugyanis nem kutatóintézetekben vagy vállalati K+F környezetben születik, hanem helyi közösségekben, civil kezdeményezésekben, kísérleti, alulról jövő gyakorlatokban.

A klímátörvénynek meg kell teremtenie a „tudomány-politika párbeszéd” intézményesülését: rendszeressé kell tenni, hogy a legfrissebb tudományos eredmények és a hagyományos helyi tudás visszacsatolásra kerüljenek a politikába (*evidence-based policy*). Ehhez szükséges egy független tudományos tanácsadó testület létrehozása. (erről lásd bővebben az intézményi fejezetet).

Az innováció ösztönzése nem merül ki az állami K+F támogatásokban: a magánszektor bevonása, startupok segítése, kísérleti projektek engedélyezése is szükséges. A *zöld technológiák* (pl. energiatárolás, hidrogén, karbonmegkötés) terén nyitottnak kell lenni az újításokra, ugyanakkor a kockázatokat is kezelni kell (pl. egy negatív emissziós technológia környezeti mellékhatásai).

Javasolt szabályozási tartalom:

- **A hagyományos, közösségi tudás elismerése:** A törvény elismeri az informális, hagyományos, közösségi és gyakorlati tudás szerepét az éghajlatvédelemhez kapcsolódóan. Az állam támogatja az alulról jövő, kisléptékű, takarékos

hagyományos gyakorlatokat és innovációkat, különösen azokat, amelyek helyi közösségek, civil szervezetek vagy egyének kezdeményezésére jönnek létre, és hozzájárulnak az alkalmazkodás, a reziliencia vagy a kibocsátáscsökkentés céljaihoz.

- **Nemzeti Klímakutatási és Innovációs Program:** A törvény felhívja a Kormányt egy állandó Nemzeti Klímakutatási Program elindítására. Ehhez dedikált forrást rendel. A program keretében pályázati úton finanszíroznak olyan kutatásokat, amelyek a klímaváltozás hazai sajátosságait vizsgálják (pl. regionális éghajlati modellezés, a magyarországi extrém időjárási trendek, hazai fajok alkalmazkodóképessége stb.), illetve olyan alkalmazott kutatásokat, amelyek konkrét megoldásokra irányulnak (pl. aszálytűrő, folyamatos felszínborítással, talajmegújítással járó mezőgazdasági technikák, adaptív erdőkezelési technikák, a táji vízmegtartást és vízellátást biztosító vízrendszerek, új energiatároló anyagok fejlesztése, szén-dioxid elnyelő technológiák kísérletei).
- **Klímainnovációs központ és startup inkubáció:** A jogszabály Klímainnovációs Központot hoz létre, amely platformot ad a vállalkozások, egyetemek, kutatóintézetek és a kormányzat együttműködésének mind az alap kutatás, mind az alkalmazott kutatás területén. Feladata lenne innovációs projektek generálása és menedzselése, pilot projektek előkészítése. Az ilyen Központ segíthet abban, hogy a magyar innovációk ne akadjanak el a laborban, hanem kipróbálásra kerüljenek. Emellett a törvény ösztönzi *zöld startup inkubátorok* felállítását (vagy a meglévő startup inkubátorokban zöld programok indítását), mentorálással, kedvezményes hitelekkel a fiatal innovátoroknak. Továbbá, kulcsfontosságú a világszerte frissen kifejlesztett, áttörést jelentő zöld technológiák mielőbbi hazai elterjedésének támogatása, mind az első nagymértékű demonstrációs projektek, mind a napi ipari működésbe való bevezetés tekintetében. Ez mindaddig támogatásra szorul, amíg beruházási-működési költségei összességében a szennyezőbb technológiák fölött vannak. Erre a Carbon Contract for Difference típusú finanszírozás hazai bevezetése adhat lehetőséget, kiegészítve az uniós Innovációs Alap hatályban és méretében szűk keretét (bővebben lásd a pénzügyi fejezetben).
- **Adatgyűjtés és tudásmegosztás:** A klímapolitika hatékony megvalósításához elengedhetetlen a megbízható adatok rendelkezésre állása. A törvény előírja a meteorológiai, hidrológiai, környezetminőségi mérőhálózatok, monitoring rendszerek fejlesztését és integrálását (például: bővíteni kell az automata időjárás-állomások számát, fejleszteni a radarrendszert, telepíteni nyílt vízi mérőpontokat a Balatonon és a Dunán a klímaváltozás hatásainak követésére). Az így nyert adatokat pedig *nyílt hozzáférésűvé* kell tenni a tudományos közösség és az innovátorok számára. A törvény előírja egy *Nemzeti Klímaadat Központ* létrehozását, amely összefogja és standardizálja a különböző forrású adatokat (OMSZ, Országos Vízügyi Főigazgatóság, erdészet, KSH stb.), és biztosítja, hogy ezekből bárki tanulmánya, fejlesztése számára meríthessen.

- **Nemzetközi tudományos együttműködés:** Mivel a klímaváltozás közös kihívás, a törvény szorgalmazza Magyarország aktív részvételét a nemzetközi kutatási projektekben. Továbbá bilaterális tudományos együttműködések is ösztönöz (pl. közös klímamodell fejlesztés a V4 országokkal). Ez nem direkt szabályozás, de mint elvárás szerepelhet a törvény indoklásában vagy alapelvei közt, hogy „*Magyarország a tudományos eredmények és technológiai innovációk megosztása terén együttműködik más államokkal, felismerve a globális kihívás közös jellegét.*”
- **Innovatív kísérleti projektek engedélyezése:** A törvény lehetővé tesz *kísérleti szabályozást* egyes úttörő projektek számára. Például, ha egy cég olyan új technológiát kíván tesztelni, amire a meglévő engedélyezési rendszer nem ad lehetőséget (pl. DAC – direkt levegőből szén-dioxid kivonás – pilot üzeme), akkor kormányrendelet adhat rá speciális engedélyt ideiglenesen. E „regulatory sandbox” megközelítés biztosítja, hogy az innováció ne fulladjon bürokráciába, de a hatóságok nyomon követik és bármikor leállíthatják, ha veszélyes lenne. A törvény felhívja a figyelmet arra, hogy a jogrendszernek rugalmasnak kell lennie a klímabarát innováció befogadásában anélkül, hogy a környezetvédelmi előírásokat feleslegesen szigorítaná.
- **Humán erőforrás és oktatás az innovációért:** A tudományos és innovációs fejezet összekapcsolható az oktatással is. A törvény előírja, hogy a felsőoktatási képzésekben teremtsenek több lehetőséget a klímamodell kutatására (pl. interdiszciplináris klímakutató programok indítása az egyetemeken). Támogatja PhD ösztöndíjak létrehozását klímatudomány, energiatechnológia, környezetgazdálkodás terén. A végzett szakemberek számára pedig *átképzési programokat* irányoz elő a zöld gazdaság igényei szerint (pl. olajmérnökök át- vagy továbbképzése geotermikus energiára stb.).
- **Szellemi tulajdon és technológiatranszfer:** Végül, a klímátörvény kitér arra, hogy a zöld innovációk minél gyorsabb elterjesztése érdekében a kormányzat segíti a szabadalmak, licencek hozzáférését. Pl. csatlakozunk olyan nemzetközi kezdeményezésekhez, melyek a klimatechnológiák szabad hozzáférését célozzák a fejlődő országoknak. A hazai innovátoroknak pedig tanácsadást nyújt a *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala* a zöld szabadalmak hasznosításához, befektetők bevonásához.

VI. Tervezési, hatásvizsgálati és nyilvántartási tevékenység az éghajlat védelmében

Az éghajlatpolitika stratégiai dokumentumai

[Az éghajlatpolitika stratégiai dokumentumainak köre]

Az éghajlatpolitika kereteit egy sor, egymásra épülő, részben átfedésben lévő stratégiai dokumentum jelöli ki. Ezen dokumentumok egy részének (NEKT, hosszú távú stratégia) elkészítését uniós jogszabály írja elő, tartalma, eljárása, felülvizsgálata stb. relatíve kötött. Tekintettel ezek horizontális jellegére és nemzeti léptékére, indokolt egyéb stratégiai dokumentumtípusok bevezetése, melyek mind tartalmi, mind földrajzi lépték tekintetében kiegészítik vagy részletezik a horizontális célokat.

Ennek megfelelően a törvény az alábbi éghajlatváltozási stratégiai dokumentumokat tételezi

- a) Nemzeti Energia és Klímaterv,
- b) hosszú távú stratégia [Tiszta fejlesztési stratégia],
- c) Reziliens alkalmazkodási stratégia [NÉS adaptációs része],
- d) állami szervezetre vonatkozó dekarbonizációs terv,
- e) helyi éghajlatvédelmi stratégiák.

[A stratégiai dokumentumok elfogadásának és felülvizsgálatának eljárása]

A törvény nem határozza meg részletesen, hogy mi a stratégiai dokumentumok elfogadási rendje. Ennek egyik oka, hogy a NEKT és a hosszú távú stratégia kapcsán ezt az EU jog keretjelleggel szabályozza. Másrészt, ezen eljárási szabályok nem szükségképpen igényelnek törvényi szintű rendezést, ezért a törvény mindössze csak utal arra, hogy ezen eljárásokat a kormány rendeletben állapítja majd meg.

Mindazonáltal, garanciális jelleggel szükséges néhány felelősségi és jó kormányzási paramétert magában a törvényben is rögzíteni. Ezek:

- az (a)-(c) pontok szerinti stratégiákat az Országgyűlés fogadja el határozatban,
- a (d) pont szerinti stratégiát értelemszerűen a települési önkormányzat fogadja el rendeletben,
- valamennyi eljárás során biztosítani kell azok tudományos megalapozottságát, az alapul fekvő adatok nyilvánosságát, a társadalom részvételét a döntéshozatali folyamatban, ideértve a stratégiák értékeléséről, végrehajtásáról szóló jelentések elkészítését is.

[Ágazati cselekvési tervek]

A stratégiai dokumentumokból számos ágazati feladat következik, illetve a reziliencia auditok számos ágazati intézkedést azonosítanak, melyek megfogalmazása, ütemezésének, forrásainak meghatározása stb. további tervezési tevékenységet igényel. Ezek magukban foglalják mind a kibocsátáscsökkentésre és a felszínborítottság javítására, mind pedig a

reziliencia célú alkalmazkodásra, valamint a veszélyhelyzeti intézkedésekre vonatkozó feladatokat.

A törvény felsorolja, hogy mely területek kapcsán van szükség cselekvési terv készítésére:

- energia,
- közlekedés,
- mezőgazdaság, élelmiszerbiztonság,
- természetvédelem,
- vízgazdálkodás,
- egészségügy,
- erdészet,
- településrendezés- és fejlesztés,
- kritikus infrastruktúrák,
- katonai biztonság,
- nemzetközi fejlesztési együttműködés.

Kiemelendő, hogy számos ágazat kapcsán az éghajlatvédelmi szempontok – hazai, uniós jogszabály alapján vagy külön kötelezettség nélkül is – már ma is jelen vannak/lehetnek a különböző ágazati tervekben. Ezért a törvény nem ír elő – a specifikus reziliencia elvárásait meghaladó – külön tartalmi követelményeket ezen tervekre. Mindazonáltal, amennyiben egy ágazat rendelkezik valamilyen alapvető stratégiai dokumentummal (pl. Nemzeti Vízstratégia), akkor a szektorális éghajlatvédelmi cselekvési tervet ebbe megfelelően integrálni kell.

A stratégiai dokumentumokhoz hasonlóan az ágazati cselekvési tervek előkészítése, elfogadása, nyomon követése és felülvizsgálata során – a törvény és külön jogszabály szerint – biztosítani kell azok lehető legszélesebb körű tudományos megalapozottságát, valamint a társadalom korai és érdemi részvételét.

Az éghajlatvédelmi szempontok érvényesítése az állami döntéshozatal során

[Integráció]

Az integráció elvének megfelelően az éghajlat védelméhez fűződő érdekeket a társadalmi-gazdasági tervek, jogszabályok megalkotása és végrehajtása során, a gazdasági, terület- és településfejlesztési döntések, az állami vagyon kezelése, valamint a hatósági intézkedések során figyelembe kell venni. Egymással versengő célok esetén előnyben kell részesíteni az éghajlatvédelem érdekeit.

[Ágazati szabályok és tervek kompatibilitása]

A fenti univerzális elvárásnak megfelelően, meg kell teremteni az éghajlatváltozás szempontjából releváns ágazati jogszabályok és tervek (ld. fent), valamint az állami feladatok finanszírozásának összhangját a törvénnyel és az éghajlatvédelmi stratégiai

dokumentumokkal. Ennek során biztosítani kell, hogy ezen jogszabályok és tervek hozzájáruljanak az éghajlatvédelmi célok és a karbonköltségvetés megvalósításához.

A jogrendszer belső kompatibilitásának megteremtése érdekében a miniszter – az érintett miniszterekkel egyetértésben – felülvizsgálati tervet készít, melyet a kormány folyamatosan hajt végre.

[Előzetes éghajlati kockázatelemzés]

Az éghajlatvédelmi szempontok állami döntéshozatal során történő érvényesítésének fő eszköze az előzetes kockázatelemzés lesz, amelyet valamennyi jelentős normatív vagy egyedi állami (kormányzati, önkormányzati) döntés előtt el kell végeznie az előterjesztőnek, illetve a döntéshozónak.

Környezetvédelmi/fenntarthatósági vizsgálati kötelezettség jelenleg is létezik többféle formában (stratégiai környezetvédelmi vizsgálat, kormányelőterjesztések hatásvizsgálata, környezeti stb.). Ezeket azonban nem, vagy csak korlátozott mértékben alkalmazzák, gyakorlati hatásuk elenyésző. Ezen hiányosság orvoslása érdekében a törvény önálló jogintézményként bevezeti az *előzetes éghajlati kockázatelemzést*, amely kötelező lépése minden – külön jogszabályban foglalt – állami döntéshozatali eljárásnak. Amennyiben a meglévő vizsgálat rezsím (pl. SKV) alkalmas az éghajlati kockázatok értékelésére, akkor azt kell kiegészíteni az éghajlatra vonatkozó megfelelő protokollal. Amennyiben, egy döntés-típusra nem vonatkozik ilyen jellegű vizsgálat (és nem indokolt a döntéshozatali hatásvizsgálati rezsímet kiterjeszteni rá), akkor a majdani kormányrendelet sui generis előzetes kockázatelemzés elfogadását írja elő.

A releváns állami döntések (intézkedések) köre kiterjed valamennyi:

- jogszabály javaslatra, ideértve az adó- és költségvetési jogszabályokat is,
- általános vagy ágazati stratégiákra, tervekre, programokra,
- éghajlatvédelmi szempontból releváns egyedi kormánydöntésekre, különös tekintettel beruházások támogatására,
- a települési önkormányzatok rendeleteire, településfejlesztési- és rendezési dokumentumaira, egyedi beruházási, támogatási döntéseire stb.

Az intézkedés éghajlatváltozásra gyakorolt hatásait és kockázatait vizsgálati elemzésben kell összefoglalni. A vizsgálati elemzés minden esetben nyilvános. Az intézkedés előzetes éghajlati kockázatelemzés hiányában nem fogadható el.

Az előzetes vizsgálatnak különösen a következőkre kell kiterjednie:

- a tervezett intézkedés éghajlati hatásai és kockázatai, ideértve
 - az intézkedés számszerű hatását az üvegházhatású gázok kibocsátására és elnyelésére,
 - a természeti rendszerek folyamatait is,
 - a tervezett intézkedés karbonköltségvetési fedezetét,

- a tervezett intézkedések hozzájárulása a stratégiai dokumentumok, ágazati cselekvési tervek, valamint az állami szervezet dekarbonizációs tervének végrehajtásához,
- éghajlatvédelmi szempontból a tervezett intézkedés mennyiben jelent eltérést a nemzetközileg általánosan elfogadott megoldásoktól.

[Környezeti hatásvizsgálat]

Az egyedi beruházások engedélyezésére irányuló környezeti hatásvizsgálati eljárásnak jelenleg is része az éghajlati kockázatelemzés (uniós jogi alapon). Ezzel kapcsolatban a törvény csak két kiegészítő szabályt fogalmaz meg.

Először, a környezeti hatásvizsgálat során az üvegházhatású gázok kibocsátásának teljes terjedelmét kell figyelembe venni, ideértve a közvetlen (Scope 1), a vásárolt energiához (Scope 2), valamint az értéklánc egészéhez (Scope 3) kapcsolódó kibocsátásokat.

Másodsorban, a hatásvizsgálat-köteles tevékenységek gyakorlásához szükséges engedély kiadása megtagadható, amennyiben a tevékenység

- jelentős negatív éghajlati hatással vagy kockázattal jár, ideértve a természeti rendszerek folyamatait is,
- megvalósítása veszélyezteti a karbonköltségvetés teljesítését,
- egyébként ellentétes a stratégiai dokumentumokkal, ágazati cselekvési tervekkel, az állami dekarbonizációs tervvel vagy a helyi éghajlatvédelmi stratégiával.

Nyomon követés és jelentéstétel

Az üvegházhatású gázok kibocsátásának és elnyelésének állami monitoringját számos ENSZ-eredetű, illetve uniós jogi aktus szabályozza. Ezekhez – részben – kapcsolódnak jelentés-, illetve közzétételi szabályok is. Mindazonáltal, az éghajlatpolitika tervezésének új rendszere indokoltá teszi a jelentés- és közzététel szabályainak felülvizsgálatát, megerősítését az alábbiak szerint. (A törvény nem érinti az üvegházhatású gázok egyéni kibocsátásáról szóló monitoring és jelentéstétel uniós jog, illetve egyéb jogszabályok alapján fennálló szabályait).

[A nyomon követésre vonatkozó általános kötelezettség]

A szabályozási koherencia érdekében a törvény kimondja a Kormány horizontális kötelezettségét, hogy – külön jogszabály, nemzetközi szerződés és az Európai Unió jogi aktusa alapján – köteles nyomon követni az üvegházhatású gázok kibocsátását és elnyelését, valamint az éghajlatpolitika stratégiai dokumentumainak és cselekvési terveinek végrehajtását.

[Az éghajlatvédelmi politikához kapcsolódó jelentés-, illetve közzétételi kötelezettség]

A törvény – ismét a szabályozási koherencia érdekében – egyéges keretben foglalja össze a Kormány jelentés- és közzétételi kötelezettségét. Ezek részben a governance regulation releváns szabályain alapulnak, részben teljesen új előírások.

A javasolt jelentéstételi struktúra az alábbi.

A Kormány a governance regulation, illetve külön jogszabály szerint

- a. évente jelentést készít
 - i. a karbonköltségvetés felhasználásának helyzetéről,
 - ii. az energiabiztonságnak az Európai Unió jogi aktusában meghatározott aspektusairól, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátásáról és elnyeléséről,
 - iii. az állami szervezet dekarbonizációs tervének végrehajtásáról.

- b. kétévente előrehaladási jelentést készít a Nemzeti Energia- és Klímaterv végrehajtásáról, különös tekintettel
 - i. az üvegházhatású gázokkal kapcsolatos szakpolitikákra és intézkedésekre, valamint az előrejelzésekre,
 - ii. éghajlatváltozáshoz való reziliens alkalmazkodást elősegítő intézkedésekre,
 - iii. a fejlődő országoknak nyújtott pénzügyi és technológiai támogatásra,
 - iv. az európai uniós és nemzetközi kibocsátás-kereskedelemből származó bevételekre,
 - v. a megújuló energia használatára,
 - vi. az energiahatékonyság növelésére,
 - vii. az energiabiztonságra,
 - viii. a nemzeti energiapiacra,
 - ix. az energiaszegénységre,
 - x. a kutatás, innováció és versenyképesség releváns aspektusaira.

A Kormánynak a fenti jelentésekről kötelezően be kell számolnia az Országgyűlés, a Nemzeti Éghajlatvédelmi Tanács, valamint a Tudományos Éghajlatpolitikai Tanácsadó Testület részére, valamint közzé kell tennie a nemzeti éghajlatvédelmi honlapon. Az egyes jelentések tervezetét a kormány külön jogszabály szerint közzéteszi, lehetővé téve azok nyilvános véleményezését.

[A karbonköltségvetés túllépésével kapcsolatos ombudsmani eljárás]

A karbonköltségvetés túllépése, azaz nem megfelelő végrehajtása esetén, a miniszter köteles beszámolni az Országgyűlés klímapolitikával foglalkozó bizottságában arról, hogy milyen kiigazító intézkedéseket kell tenni a karbonköltségvetés és a célok betartása érdekében. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában a Jövő Nemzedékek Szószólója előzetesen megkapja a Kormány beszámolóját.

A Jövő Nemzedékek Szószólója a beszámolót értékeli, és szakértő szervezetekkel való konzultációt követően ajánlásokat tesz a Kormány részére. A Szószóló értékelésére a miniszter köteles válaszolni a szakbizottság nyilvános ülésén.

Az eljárás részleteinek megteremtése érdekében a Klímatörvény jogalkotási felhatalmazást ad az Ajbt. módosítására.

[Az ágazati cselekvési tervek végrehajtásának nyomonkövetési eljárása]

A reziliencia audit eredményét összegző Reziliencia jelentés megállapításait a jogalkotónak át kell vezetnie az ágazati cselekvési tervekben, amelyek megfogalmazzák az ágazati jogalkotási teendőket végrehajtási rendeletek elfogadására. A reziliencia audit végrehajtásának előrehaladásáról, azaz az ágazati cselekvési tervekben rögzített jogalkotási aktusok elfogadásáról a Kormány két évente jelentést készít.

A Klímatörvény felhatalmazza a Jövő Nemzedékek Szószólóját arra, hogy a Kormány jelentését vizsgálja, és arról beszámolójában értékelést nyújtson be a Parlamentnek.

Ennek érdekében a Klímatörvény jogalkotási felhatalmazást ad az Ajbt. módosítására is.

VII. Az éghajlatvédelem intézményei

[Az Országgyűlés]

Az Országgyűlés

- a) meghatározza a Kormány és a helyi önkormányzatok éghajlatvédelmi feladatait,
- b) elfogadja az éghajlatpolitika országos szintű stratégiai dokumentumait,
- c) jóváhagyja az éghajlatvédelemmel kapcsolatos feladatok megoldását szolgáló forrásokat és ellenőrzi felhasználásukat,
- d) megtárgyalja és elfogadja a Kormány beszámolóját az éghajlatváltozás országos szintű stratégiai dokumentumai végrehajtásáról,
- e) törvényalkotó és politikai ellenőrző tevékenysége során biztosítja az éghajlatpolitika céljainak és alapelveinek általános érvényesülését.

[A Kormány]

A Kormány

- a) előkészíti és az Országgyűlés elő terjeszti az éghajlatpolitika országos szintű stratégiai dokumentumait, valamint a cselekvési terveket,
- b) irányítja, felügyeli és nyomon követi az éghajlatpolitika végrehajtását,
- c) jelentést készít az Országgyűlés, az Európai Bizottság, valamint nemzetközi szervezetek részére az éghajlatpolitika végrehajtásáról,
- d) jogalkotó és szakpolitika-alkotó tevékenysége során, egyedi támogatási döntései, beszerzései, valamint az állami vagyon üzemeltetése során biztosítja az éghajlatpolitika céljainak és alapelveinek általános érvényesülését,
- e) ellátja az e törvényben és külön jogszabályban meghatározott egyéb éghajlatvédelmi feladatokat.

A Kormány éghajlatvédelmi tevékenységének koordinálására a miniszterelnök által irányított Éghajlatvédelmi Kormánybizottság működik. A kormánybizottság felelős a reziliencia auditokkal kapcsolatos feladatok összehangolásért, ideértve a reziliencia jelentések által azonosított jogalkotási feladatok előkészítéséért.

[A miniszter]

Az éghajlatvédelemért felelős miniszter

- a) irányítja
 - aa) a törvényben vagy kormányrendeletben feladatkörébe utalt éghajlatvédelmi tevékenységeket,

- ab) az Európai Unió jogi aktusából, illetve a nemzetközi kötelezettségvállalásból adódó éghajlatvédelmi feladatok végrehajtását,
- b) elemzi és értékeli
 - ba) az éghajlatvédelem helyzetét Magyarországon,
 - bb) az éghajlatvédelem országos stratégiai dokumentumainak megvalósítását,
 - bc) az Európai Unió jogi aktusából, illetve a nemzetközi kötelezettségvállalásból adódó éghajlatvédelmi feladatok végrehajtását,
- c) kidolgozza, és a Kormány elé terjeszti az éghajlatvédelem országos stratégiai dokumentumait, valamint cselekvési terveit,
- d) közreműködik az ágazati cselekvési tervek előkészítésében,
- e) gondoskodik az üvegházhatású gázok kibocsátásának és elnyelésének nyomon követéséről, nyilvántartásáról, értékeléséről és a kapcsolódó jelentések elkészítéséről, nyilvánosságra hozataláról,
- f) gondoskodik a nemzeti éghajlatvédelmi honlap üzemeltetéséről,
- g) kidolgozza a helyi éghajlatvédelmi stratégiák módszertani útmutatóját,
- h) gondoskodik az éghajlatvédelmi nevelési, képzési program előkészítéséről, elfogadásáról és végrehajtásáról,
- i) gondoskodik a Nemzeti Éghajlatvédelmi Tanács, valamint a Tudományos Éghajlatpolitikai Tanácsadó Testület működéséről.

[A Nemzeti Éghajlatvédelmi Tanács]

Az éghajlatvédelem széles körű társadalmi és szakmai megalapozása érdekében Nemzeti Éghajlatvédelmi Tanács (Tanács) működik. A Tanács a Kormány javaslattevő, tanácsadó, véleményező szerve.

A Tanács

- a) állást foglal
 - az éghajlatvédelmet érintő jogszabályokra irányuló javaslatokról,
 - az éghajlatpolitika országos szintű stratégiai dokumentumainak, az ágazati cselekvési terveknek és az állami szervezet dekarbonizációs tervének a tervezetéről,
 - az éghajlatpolitika megvalósításáról szóló jelentések tervezetéről,
 - a karbonköltésvetés tervezetéről,
 - a reziliencia jelentésekről.
- b) javaslatot tesz a Kormány számára az éghajlatpolitika fejlesztésével, hatékonyabbá tételével kapcsolatban, így különösen a tudományos kutatással, a képzéssel, a megfelelő ipari háttér kifejlesztésével, továbbá az éghajlatvédelmet támogató pénzügyi eszközökkel kapcsolatban.

A Tanács állásfoglalása hiányában a fenti a) pont szerinti előterjesztés nem fogadható el.

A Tanácsnak legfeljebb 9 tagja van. A Tanács társelnöke a miniszter. A Tanácsban arányosan vesznek részt a tudományos élet, a szakmai és gazdasági érdekképviselői szervezetek, az éghajlatvédelemmel foglalkozó civil szervezetek és a települési önkormányzatok szervezeteinek képviselői.

A Tanács feladatait e törvényben foglalt, valamint a Kormány által meghatározott szabályok szerint látja el. Ügyrendjét maga határozza meg. A Tanács működési költségét a miniszter által vezetett minisztérium költségvetésében külön címen kell biztosítani.

[Éghajlatpolitikai Tudományos Tanácsadó Testület]

Az éghajlatvédelem széles körű tudományos megalapozása érdekében Éghajlatpolitikai Tudományos Tanácsadó Testület (Testület) működik. A Testület kizárólag az Alaptörvénynek és a törvényeknek alárendelve végzi tevékenységét. A Testület önálló költségvetéssel és titkársággal, az általa megállapított ügyrend szerint működik.

A Testület – legalább a tervezett céldátum előtt tíz évvel – javaslatot tesz az üvegházhatású gázok kibocsátásának és elnyelésének nemzetgazdasági és ágazati szintű céljaira, valamint ötévente a célokhoz kapcsolódó karbonköltségvetésre. A Kormány a Testület által tett javaslatoktól csak alapos indokkal térhet el, amelyet részletesen be kell mutatni a célokra, valamint a karbonköltségvetésre vonatkozó előterjesztésben.

A Testület – fentiek mellett – állást foglal

- az éghajlatpolitika országos szintű stratégiai dokumentumainak, az ágazati cselekvési terveknek és az állami dekarbonizációs tervnek a tervezetének,
- az éghajlatpolitika megvalósításáról szóló jelentések tervezetének tudományos megalapozottságáról.

A Testület állásfoglalása hiányában ezen előterjesztések nem fogadhatók el.

A Testületnek kilenc tagja van. A Testület tagjaira a Magyar Tudományos Akadémia elnöke és a HUN–REN Magyar Kutatási Hálózat elnöke közösen tesz javaslatot az éghajlatváltozáshoz kapcsolódóan kiemelkedő tudományos eredményekkel rendelkező tagjaiból. A testület tagjainak kiválasztása során törekedni kell a természet-, műszaki és társadalomtudományok megfelelő képviselőitől.

[Helyi önkormányzatok]

A helyi önkormányzati feladatok megvalósítása során érvényesíteni kell az éghajlatvédelem követelményeit, különösen az alábbi elvárásokra tekintettel:

- a) települési és térségi természeti erőforrások hosszú távú rezilienciájának biztosítása, védelme,
- b) az éghajlatpolitika céljait támogató települési és térségi szerkezet kialakítása,

- c) éghajlatvédelmi szempontból reziliens infrastruktúrák és szolgáltatások kialakítása és működtetése,
- d) társadalmi esélyegyenlőség elősegítése,
- e) térségi reziliencia megerősítése.

A helyi önkormányzat a fenti célok megvalósítása érdekében

- a) elemzi és értékeli az éghajlatváltozásból származó feladatokat, és arról szükség szerint, de legalább négyévente tájékoztatja a lakosságot,
- b) helyi éghajlatvédelmi stratégiát fogad el,
- c) az önkormányzati jogalkotás, a településfejlesztés- és rendezés, valamint szakpolitika-alkotó tevékenysége (így különösen a településrendezés- és fejlesztés tervezése és végrehajtása) keretei között biztosítja az éghajlatpolitika céljainak és alapelveinek általános érvényesülését,
- d) ellátja az éghajlati veszélyhelyezettel kapcsolatos helyi feladatokat,
- e) ellátja a reziliencia helyi szintű megerősítésével kapcsolatos e törvényben nevesített feladatokat,
- f) gondoskodik az éghajlatpolitika helyi költségvetési forrásainak biztosításáról,
- g) egyedi beruházási és támogatási döntései, beszerzései, valamint az önkormányzati vagyon üzemeltetése során biztosítja az éghajlatpolitika céljainak és alapelveinek általános érvényesülését.

Az állam megfelelő költségvetési támogatást nyújt a helyi önkormányzatok éghajlatvédelmi céljainak megvalósításához.

VIII. A klímatörvényből fakadó kötelezettségek kikényszerítése és a jogi felelősség

1. Bevezetés

A Klímatörvény két fő jogalany kötelezettségének kikényszerítésére tartalmaz szabályokat: az állami szervek (ideértve a Kormány, a hatóságok és az önkormányzatok), valamint a nagy kibocsátó környezethasználók (vállalati szféra) tekintetében. Az egyén (helyi közösség) (arányos) felelősségének elvét és cselekvési lehetőségeit a Klímatörvény több helyen elismeri, de jogi kikényszerítési mechanizmust nem társít hozzá.

A Klímatörvény a jogi felelősség szabályai tekintetében a Kvt. szabályozási modelljére épít.

2. A Klímatörvényből fakadó kötelezettségek kikényszerítési lehetőségei

[Egyedi döntések elmulasztása]

Amennyiben a Klímatörvényben meghatározott közigazgatási cselekmény megvalósítására vonatkozó kötelezettséget (például a karbonköltségvetés meghatározása és végrehajtása) az állami szerv elmulasztja teljesíteni, mulasztási pert lehet indítani a Kp. értelmében.

[Önkormányzati településrendezési döntések elleni törvényességi felügyeleti eljárás]

A felügyeleti szerv törvényességi felügyeleti eljárást indíthat az önkormányzat ellen, amennyiben az önkormányzat településrendezési döntéseinél nem veszi megfelelően figyelembe a Klímatörvény előírásait.

Az előírások megsértése esetén a felügyeleti szerv a döntést megsemmisíti, illetve lehetőséget biztosít bizonyos esetekben a szóban forgó önkormányzat forrásmegvonására is az arányosság elvére figyelemmel.

3. A jogi felelősség

[Az éghajlati felelősség általános szabályai]

A környezethasználó az e törvényben és más jogszabályokban szabályozott módon felelősséggel tartozik tevékenységének az éghajlati rendszerre gyakorolt hatásaiért.

A környezethasználó az e törvényben meghatározott és más jogszabályokban szabályozott módon büntetőjogi, polgári jogi és közigazgatási jogi felelősséggel tartozik.

[Éghajlatveszélyeztetés tényállása]

A Kvt. mintájára a Klímatörvény megteremti az éghajlati rendszert leginkább veszélyeztető, és a káros hatásai mérséklése ellen intézkedéseket elmulasztó nagy kibocsátók tevékenységétől való eltiltásának lehetőségét:

“Az a 2012. évi CCXVII. törvény 1. és 2. mellékletében foglalt tevékenységet vagy tevékenységeket végző kibocsátó, aki nem tesz meg minden észszerűen elvárható és szükséges intézkedést annak érdekében, hogy az éghajlatra gyakorolt hatásait mérsékelje, és ezzel a Magyarország által vállalt vagy Magyarországra kötelező üvegházhatású-gáz kibocsátás csökkentés teljesítését veszélyezteti, éghajlatveszélyeztetést követ el, és ellene az ügyész is jogosult keresetet indítani és a perben kérni, hogy a bíróság

- a) tiltsa el a jogsértő magatartástól (működéstől);
- b) kötelezze az éghajlatveszélyeztető tevékenységgel okozott kár megtérítésére.

Eltiltásként a tevékenység korlátozása, felfüggesztése, megtiltása a vonatkozó kötelezettségek megfelelő teljesítéséig szükséges időtartamra rendelhető el.”

Az éghajlatveszélyeztető magatartással másnak okozott kár környezeti kárnak minősül, és arra a Polgári Törvénykönyvnek a veszélyes üzemi felelősségre vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

4. Eljárási szabályok

[Perlési jogosultság civil szervezetek részére]

A Klímatörvény – a hazai jogban már létező és bevett gyakorlatot követve, a Kvt. 98.§ (1) bek és a Kp. 17.§ mintájára – előírja a civil szervezetek privilegizált ügyféli jogállását és perindítási jogát a Klímatörvény szabályainak megsértése esetén az állami szervek és vállalatok elleni eljárásokban.

E törvény a működési területükön biztosítja a civil szervezetek számára az ügyféli, illetve perindítási jogokat.

A Klímatörvény továbbá költségmentességet biztosít a civil szervezeteknek. Ennek indoka a perköltség jelentette elrettentő (visszatartó) erő kiiktatása annak elismeréseként, hogy a jogellenességek feltárása és megszüntetése közérdek, amelynek érvényesítésében a civil szervezeteknek kulcsszerepe van.

[Ügyész szerepe az éghajlatvédelemben]

Az ügyésznek kettős szerepe van az éghajlatvédelem közérdekű védelme esetén: (i) egyrészt a veszélyeztetési tényállás esetén az eltiltás kezdeményezésében, (ii) másrészt az okozott kár megtérítése iránti kereset benyújtása esetén (lásd 4.1. pontot).

Az ügyész eltiltást kezdeményező jogkörének megalapozásához a Klímatörvény kifejezett felhatalmazást ad az ügyésznek az éghajlatveszélyeztető tevékenységtől való eltiltásra.

[A jövő nemzedékek szószólójának perbelépési és indítványozási lehetősége]

A jövő nemzedékek szószólója az éghajlatvédelemmel, illetve az éghajlatváltozás hatásainak kezelésével összefüggő közigazgatási döntés elleni közigazgatási per során a

perben beavatkozóként részt vehet a jövő nemzedékek érdekeinek védelméhez kapcsolódó szempontok érvényesítése érdekében.

A jövő nemzedékek szószólója az Alkotmánybíróságnál kezdeményezheti az éghajlatvédelemmel, illetve az éghajlatváltozás hatásainak kezelésével kapcsolatos jogszabályok utólagos normakontroll eljárását a jogszabály Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata érdekében, amennyiben a szabályozás aggályos a jövő nemzedékek alkotmányos érdekeinek védelme szempontjából.

A jövő nemzedékek szószólója önálló perbelépési jogának és önálló indítványozási jogának megteremtéséhez az Ajbt. sarkalatos törvény módosítására is szükség van.